

Sariq devning o'limi

O'zbekiston xalq yozuvchisi, bolalarning sevimli adibi Xudoyberdi To'xtaboyevning "Sariq devni minib" sarguzasht romanining ikkinchi qismi "Sariq devning o'limi"da asar qahramoni Hoshimjon hayotida mas'uliyatli davr boshlanadi. Tabiatan ziyrak, fahm-farosatli Hoshimjon katta bir operatsiyada qatnashib, uning muvaffaqiyatli yakunlanishini ta'minlaydi. Voqealar rivoji bilan esa asarni mutolaa qilvsh davomida tanishasiz.

O'RTOQ POLKOYNIK

YANGI KASB TANLADIM

Shunday qilib desangiz, ishlarim yurishgandan yurishib ketaverdi, o'zi men shunaqa bolaman-da, qaysi ishni ixtiyor qilsam, albatta maqsadimga yetaman. Yettinchini bitirayotganimda endi nima qilsam ekan, qaysi maktabga borib o'qiymanu, yana qaysi muallimlarning boshini qotiraman, deb o'ylanib yurgan edim. Baxtim kulib boqqanini qarang-ki. qimmatli direktorim Otajon Azizovich maktabni bitirish kechamizda bir soatu o'n minut nutq so'zlab, oxirida:

— Shunday qilib, deb bir piyola choy ichib oldi, aziz o'rloqlar, endi ixtiyor o'zlaringda. O'qishni davom ettirmoqchi bo'lganlar, mana, Makarenko maktabiga o'tib o'qishaveradi. Ularing shaxsiy delosini bugunoq o'sha maktabga o'tkazib berishimiz mumkin. Hunar o'rganish payida bo'lganlar bo'lsa, nima ko'p, shaharlarda hunar maktablari ko'p, o'sha maktablarga kirib o'qishlariga biz qo'limizdan kelgancha yordam beramiz. Xo'sh. Hoshim. sen nima qilmoqchisan?

— Men sartarosh bo'Imoqchiman, dedim hech ikkilanmay

— A? Sartarosh dedingmi?

— Ha, sartarosh bo'Imoqchiman. Buvijonim o'qiyverib miyang suyulib ketdi, burning oqadigan bo'lib qoldi, deyapti.

— Shu qaroring qat'iymi?

— Qasam ich desangiz, qasam ichaman.

— Yo'q, qasam ichmay qo'ya qol, dedi hurmatli direktorim. Shundoq ham gapingga ishondim. Bu niyatingni tabriklayman, mayli, biringiz sartarosh, biringiz duradgor bo'ling, yana bittangiz elektrga qaraydigan montyor bo'ling. Ishqilib yo ilmi, yo hunarli bo'lish payidan bo'linglar.

Kim nima desa deyaversin. Lekin dunyoda sartaroshlikdan yaxshi kasb yo'q. O'sha har xil uylar qurib, odamlarni xursand qiladigan injenerlar ham maza qilib she'rlar o'qiydigan shoirlar ham, qiziqchilik qilib hammani qiqirlatib kuldiradigan artistlar ham bari bir egilib sartaroshga salom berishadi.

Ho' birda aytuvdim-ku, maktabimizning shundoqqina qarshisida sartaroshxona bor deb. Tovuqning katagidan sal kattaroq o'sha sartaroshxonada usta buva degan chol ishlaydi. Usta buvam boshqalarga qaraganda meni jonu dilidan yaxshi ko'radi. Darsdan kechga qolsam yoki darsdan qochib, pana joy axtarsam to'ppa-to'g'ri buvajonimning oldiga kiranman.

- Assalomu alaykum, usta buva! deymen qo'limni ko'ksimga qo'yib.
- Ey-ha. Hoshimmisan? — deydi usta buvam.
- Ha, menman.
- Yana jurnal o'g'irlagani keldingmi?
- Yo'q, bugun hech narsa o'g'irlamayman, o'zim shunday...
- Senlar hammang shunaqa. Fotogazeta chiqarmoqchi bo'lsalaring usta buvani sog'inib qolasizlar... Men, navbat kutayotganlar zerikmay varaqlab o'tirishsin, deb jurnal topib kelaman. Senlar suratini qirqib devorga yopishtirasanlar... O'tir, sochingni olib qo'yay.
- Sochim o'sgani yo'q.
- O'tir deyaqman. Soching kurk tovuqning patidek xurpayib ketibdi-yu, yana o'sgani yo'q deysan-a.
- Pulim yo'q-da, usta buva.
- Senlarda qachon pul bo'lgan o'zi. Hozirgi zamonning bolalariga hayronsan. Dadasidan, soch oldiraman, deb pul olib, tanaffusda muzqaymoq olib yeyishadi... Usta buvam gaplashib turib sochingizni olib qo'yadi. Lekin, ko'pincha atir o'rniga boshingizga suv sepib:
- Oh. oh. oh! Hidini qara-ya hidini! — deydi socbiq bilan yuzingizni yelpib. Shunday qilib, men sartarosh bo'lishga qaror qildim. Bilasiz-ku, biror ishga ahd qilsam uni oxiriga yetkazmaguncha qoymaydigan odatim bor. Jonimni qiynab bo'lsa ham maqsadimga erishaman. Bu niyatim mehribon buvijonimga, dadajonimu oyijonimga, hatto jondan aziz singillarim Oyshaxonu Donoxonlarga — bamma-hammalariga ma'qul bo'ldi. Faqat dadam sal ikkilanib: - ishqilib, odamlarning boshini kesib olib, bir baloga yo'liqmasang bo'lgani! — deb qo'ydi. O'sha kuniyoq buvamning huzurlariga kirib bordim.
- Assalomu alaykum! — dedim ikki qo'limni baravar ko'ksimga qo'yib.
- Vaalaykum, e ha, Hoshimmisan, tinchlikmi, buncha entikmasang?
- Tinchlik, tinchlik, buvajon.
- Yo orqangdan buvijoning quvlab kelyaptimi?
- Hech kim quvlagani yo'q. Buvajon, sizga bir iltimos bilan keldim.
- Qani eshitaylik-chi?
- Faqat. «xo`p» desangiz aytaman.
- Sen ko'ngli ochiq bolasan. Iltimosingni rad qilolmayman.
- Usta buva, men sizga shogird tushmoqchiman. Sartarosh bo'lmoqchiman... Ista buvam mening gapimni yo eshitmadi, yo juda xursand bo'lib ketganidan nafasi ichiga tushib ketdi. Nega desangiz, o'n minut chamasi menga tikilgancha jim qoldi.
- Hoshimjon, bu senmisan? — dedi nihoyat o'ziga kelib.
- O'zimman, buvajon.
- Beri kel, o'g'lim, peshonangdan bir o'pay.
- Usta buvam hozir roppa-rosa 73 yoshga kiribdi. Oltmish yildan buyon sartaroshlik qilar ekan. Shu yillar davomida taxminan 250 ming boshning sochini olib. 251

ming marotaba rahmat eshitibdi. laxminan 401 ming bor soqol-mo'ylovga qo'l urib, yo'q deganda 350 ming bora rahmat eshitibdi. Usta buvamning aytishlaricha, bu dunyoda sataroshchalik hurmatli odam yo'q ekan. [Negaki](#) o'likka ham, tirikka ham satarosh birdek kerak ekan. Hu shunaqangi "ulug" kasb ekanki, hatto Arabiston degan mamlakatning Makkayu Madina degan shaharlarida ham odamlar sataroshsiz kun kechirisha olmas ekan.

— Afrika o'rmonlarida hammi? — jindek hazilga olib so'radim.

— Hamma joyda, o'g'lim. Kel, peshonangdan yana bir o'pay barakalla! Qarib qoldim, do'konni kimga qoldirib ketaman endi, deb tashvishda edim. Rahmat. rahmat o'g'lim.

O'sha kuni usta buvam shogird bola nimalar qilishi kerakligi haqida ko'p narsalar o'rgatdi. Ish boshlashdan avval, ishdan so'ng, albatta, sovunlab yuvinishim kerak ekan. Bu — bir. Ish boshlashdan avval, ishdan so'ng asboblarni artib tozalashim kerak ekan. Bu — ikki. Ish boshlashdan avval, ishdan so'ng, albatta do'konni supurish kerak ekan. Bu — uch. Ustaxonaga qadam qo'yishim bilan. bugun odamlarga halol xizmat qilaman, deb uch bor takrorlashim kerak ekan. Bu to'rt. Usta buvam mana shunaqangi qoidalarini sanab hisobni o'n oltiga yetkazgan edi. Shu payt do'konga qo'shni qishloqlik bo'lsa kerak, o'rta yoshli bir odam kirib keldi. Usta buvam mehmon bilan hol-ahvol so'rashib bo'lgach.

— Hoshimjon — deb buyurib qoldi menga. — Qani, qo'lingni bir ko'raylik-chi, amakingni boshlariga ko'pik surtib, sochlarini bir yumshatib tashla-chi.

— Xo'p bo'ladi, buvajon! — yeng shimarib ishga kirishib keidim. O'ziyam haligi odamning boshi yetilib pishgan qo'zivo'y tarvuzcha kelar ekan. Qatiq ivitadigan tovoqdek keladigan ko'pikdonda ko'pik tayyorlab asta surtgan edim, sal suyuqroq qilib qo'ygan ekanman, betlaridan oqib tusha boshladi. Ko'zlariga ham jindek kirib ketgan bo'lsa kerak, mehmon sapchib o'rnidan turdi-da:

— Qanaqa bolasan o'zing, — deb ko'zini ishqalay boshladi.

— Nima, chelaklab quyyapsanmi?

— O'zi boshingiz silliq ekan, ko'pik lurmayapti. — dedim nima deyishimni bilmay.

Suvga chiqib ketgan usta buvam qaytib kirib ishni darrov o'z qo'lga oldi... Mijoz chiqib keta turib menga, negadir, bir xo'mrayib qo'ydi.

— Parvo qilma, asta-sekin o'rganib ketasan, — ko'nglimnu ko'tardi usta buvam.

Avval qaychi bilan ishlashni o'rgandim. Uch oy deganda ustara bilan ishlay boshladim. Hushyorgina bola bo'lganim uchunmi, roppa-rosa to'rt oy deganda..juda zo'r bo'lmasam har bar qalay, o'rtacharoq usta bo'lib yetishdim. Odamlar Hoshimjonning qo'li vengil ekan deb, orqavoratdan uncha-muncha maqtay ham boshlashdi. Hammadan ham buvijonim o'zida yo'q xursand, qo'ni-qo'shnilarnikiga chiqib maqtangani maqtangan. Faqat do'konimizning mazasi yo'qroq edi. Devorlariga shuncha rasm yopishtirganimiz bilan baribir, kirgan odam diqqinafas bo'lib uzoq o'tira olmaydi. Bir kuni uning ham ilojini qildim. Usta buvam qo'shni qishloqda to'yga ketib, do'konda yolg'iz edim. Kolxozimizning raisi hovliqib kirib keldi.

- Usta qanilar? — dedi u ostonada turib.
- To'yga ketganlar — deb tushuntirdim.
- Sochimni eplab olib qo'yalasanmi?
- Anavi kuni «rahmat» deb chiqib ketdingiz-ku?
- Qani tez bo'l rayonga majlisga ketyapman.
- Marhamat, o'tirsinar, — deb ishga shunaqa'ngi tez kirishdimki, rais amakimning ozi ham hayron bo'lib qoldi. Sochini ustara bilan olishim kerak ekan yarmini olgach, ishni lo'xtatdim.
- Nega o'tirib olding, tez-tez bo'lsang-chi. — deb qistadi rais amakim.
- Ish tashlash e'lon qildim. — dedim beparvogina.
- Ish tashlash? Nega endi?
- Chunki ustaxonamiz zax, qorong'i, tor. Bunaqangi joyda endi ishlamayman.
- To'g'ri, mazasi yo'qroq ekan. Kel uka, tezroq bo'l, majlisdan kechga qolyapman.
- Kechga qolsangiz shunday ketavering.
- Esing joyidami?
- Bilmadim.
- Sochni ol deyapman!
- Olmayman!
- Rais amakim meni urmoqchi bo'lib sekin o'rnidan turayotgan edi, lip etib eshikka chiqdim-da, derazadan boshimni suqib:
- Yangi ustaxona soldirib berishga so'z bersangiz, keyin olaman. — dedim.
- Xo'p, ana, so'z berdim.
- Usta buvamga ham o'n yildan buyon so'z berasiz-u, lekin bajarmaysiz.
- Seni aldamayman, ke uka, endi...
- Yo'q. Tilxat yozib berasiz, keyin olaman.
- Sen esi pastni ertagayoq ishdan haydayman!
- Iloji bo'lsa bugun haydang. Bunaqangi zax joyda ishlagandan bekor yurganim ming marta yaxshi.
- Xo'p, nima deb yozay?
- Ertadan boshlab yangi sartaroshxona qurdirib bermasam rais otimni boshqa qo'yaman, deb yozsangiz ham bo'laveradi.
- Rais amakim, men u kishiga xuddi o'z tengimdek muomala qilganim uchun avvaliga juda tutaqib ketdi. Jahl bilan stolni tepib, chiqib ketmoqchi ham bo'ldi-yu. lekin bu ahvolda ko'chaga chiqsa odamlarga kulgi bo'lishini o'ylab, yana o'rniga o'tirdi. Shoshilib tilxat yozib, deraza orqali menga uzatdi.
- Mana, ko'ngling joyiga tushdimi, tirmizak! Yo'q ko'nglim joyiga tushmadi, — dedim tilxatni o'ziga qaytarib, — muhr bosmabsiz-ku. Rais amakim yana qizarib ketdi.
- Agar o'zimning o'giim bo'lganingda bo'g'ib tashlardim hozir, — shunday deb shimining soat cho'ntagidan damkaning toshiga o'xshash muhrni olib, qog'ozga bir urdi.
- Ma, tez bo'l endi!
- Xo'p bo'ladi, amakijon.

Rais amakimning boshidagi ko'pik qurib qolgan ekan, sochini qaytadan yumshatdim. Ikkovimiz ham jim, har zamonda ko'zlarimiz uchrashib qoladi. Men. Ishqilib, usta buvam bilan meni ishdan haydab yubormasaydi, deb sal qo'rqibroq turibman. Sochni olib, atirlarning ham eng tozasidan sepib bo'ldim. Rais amakim o'rnidan turayotib, to'satdan shunaqangi qattiq kulib yubordiki, hoh ishoning, xoh ishonmang, kulgi zarbidan eshiklar ham sharaqlab ochilib ketgandek bo'ldi.

— Lekin juda boplading-da, uka. — dedi u boshiga do'ppisini kiya turib. — Shuncha yoshga kirib hech kim meni bunaqangi boplamagan edi... Oting nima?

— Hoshimjon.

— Kimning o'glisan?

— Ro'zivoy traktorchining o'g'liman.

— E, o'sha senmisan? Lekin, yoshing sal kattaroq bo'lganida kolxozga ekspeditor qilib olardim-da! Birovdan narsa undirishga juda usta ekansan. Ma, manavi pulni olginda, yangi ustara, ko'pikdon bilan atir-upa ham sotib olgin. Yo'q desang, ustaxonanu qurdirib bermayman. Yo'q, rais amakim o'sha kuni aldamagan ekan. Ertasiga kolxozning bosh ustasi kelib, yangi tushadigan sartaroshxonaning o'rnini lenta bilan o'lchab, qanaqa qurilish materiallari kerakligini daftarchasiga yozib ketdi.

O'n besh kun deganda ikki derazali, tagi polli ustaxonamiz bitdi. O'n oltinchi kuni ustam ikkovimiz kun bo'yi ko'ch tashidik, o'n yettinchi kuni endi ish boshlamoqchi bo'lib turgan edik, to'satdan usta buvamning mazasi qochib qoldi.

Uch-to'rt kun o'zim ishlab turdim. Bir kun ertalab Xayri xolam kelib, «usta buvang seni yo'qlayaptilar» dedi-yu, negadir yig'lab yubordi.

— O'zlari tuzukrailar? dedim bo'shashib.

Borsak usta buvam anchao'sal bo'lib qo'libdi. Men tengi. mendai kichik nabiiolari oyoqlarini uqaiab ko'/lai mo'tillashib. atrofida parvona bo'lib turishibdi. Usta buvam bir malial ko'zini xiyol ochib:

— Keldingmi. o'g'lim? — deb so'radi.

— Keldim. buvajan.

— O'g'lim, ustachilikni tashlamagin. Do'kon berkilib qolmasin.

— Xo'p. tashlamayman.

— Hamisha poki/a bo'lgu.

— Aytganingizni qilaman, buvajan.

— Hech tamagir bo'lmagin, o'g'lim... O'g'illarim... — Usta buvam bir silkindi-yu, jim bo'ldi, boshi birtomonga qiyshayib. ko'zlari olayib ketdi.

— Buvajan!

— Buvajan-ey!!! Uyni dod-faryod qopladi. Hech qachon shu paytdagidck ich-ichimdan yig'lamagan bo'lsam kerak. Dodlagim. boshla-rimni yerga urib dodlagim kelardi. Ichim kuyib, boshim aj lamb. lishlaiim g'ijirlar, ko'ksimdan esa: «Buvajonim!» degan faryod otilib chiqar edi.

Bir liafta tinmay yig'ladim. Lekin. o'zingiz ham bilsangiz kerakki, g'am-g'ussalarni tezroq unutishda qishlog'imizda

!!)

menga teng keladigani yo'q. Bir ko'im yig'lasa, boshqa kovim bilan kulib turaveradigan odatim bor. Usta buvamning arvo-h-larini shod qilish maqsadida lezdan ish boshlab yubordim. Temir taxtachaga: «Marhuro usta Akrom bobo nomidagj satarosh-xona» deb yozdirib, do'konning shundoqqina peshanasiga osib qo'ydim. Preyskurant o'rniga quyidagilarni yozdim.

1. A'lochi o'quvchilarning sochi bepul olinadi.
2. Yomon baho oluvehilar ikki bissa haq to'lashadi.
3. Chollar benavbat kiritiladi.
4. Yig'lagan bolalar chiqarib yuboriladi. Bobojonimga motam tutib yurgan kunlarim do'kon berk

bo'lib. soch-soqoli o'sganlar ko'payib ketgan ekan. Qo'l-oyog'i chaqqongina bola emasmanmi. hash-pash deguncha hamma-larini tozalabqo'ydim. Lekin. birqo'po! xatoga yo'l qo'yibman-ki. andak bo'lmasa meni tiriklayin ko'mib yuborayo/ishdi.

Usta buvam tirik ekanligida stakanga pashsha o'ldiradigan zaharli suv quyib qo'ygan ekan. Men kallavaram, uni ustarani ehayqab oladigan xlorli suv deb o'ylab. soch yoki soqol olish oldidan ustarani o'shanga ehayqab olavcribman.

Katta-kichikning boshi deysizmi. betiyu bo'yni deysizmi — qayergaki ustara yoki qaychi tekkan bo'lsa. vara bosib ketdi. Unisiga u dedim. bunisiga bu dedim. oxiri bahona topolmay. do'konni qultlab uyga qarab qochib qoldim.

BUVIJONIM BILAN YIG'LAB-YIG'LAB XAYRLASHDIM

Issiqqina ko'rpada o'rnimdan turaymi-turmaymi, deb ikkilanib, o'zimcha shirin-shirin xayollar surib yotgan edim. Bir mahal ko'cha eshigimizni kimdir xuddi do'mbira chalgandek tapira-tupuriga olib urib qoldi.

— Kim u?—deb so'radhn boshimni ko'tarib.

— Sherik, och. Bu menman. — dedi Zokir. Rostini aytsam bu dunyoda Zokirchalik mehribon, sadoqatli do'stim yo'q. Hamisha jonimga ora kiradi u. Urib boshini yorib tashlasang ham o'rnidan lurib. «Sherik, qo'ling og'rimadimi?» deb yana ko'ngil so'rayveradi.

Yugurib borib eshikni ochdim.

— Uylaringda hech kim yo'qmi?—birinchi savoli shu bo'ldi Zokirning.

— Ishga, o'qishga ketishgan.

— Sen-chi?

— Kasalman.

— Kasal bo'lganing yaxshi bo'libdi. Iloji bo'lsa yana uch-to'rt kun kasal bo'lib yot.

— Nega?

— Hozir aptekaga doriga boruvdim. Menga o'xshab boshiga, betiga yara toshib ketganlar to'planishib usta Hoshimning kir ustarasini qo'lidan tortib olib, o'zini rosa tepkilaymiz, deyishyapti.

— Endi nima qilsam ekan-a?

— Aytdim-ku, uch-to'rt kun kasal bo'lib yot, deb. Do'stginamning chin yurakdan bergan maslahatiga amal qilib, bir haftacha uydan chiqmay «kasal» bo'lib yotdim.

Boshiga, betiga yara toshganlarning ahvoli haqida sadoqatli do'stim har kuni axborot berib turdi. Shu sadoqatli do'stim bir kuni yana hovliqib kelib qoldi:

— Sherik, ustaxonaga yangi sartarosh keldi! Bor, chaqirib kel, deb meni yubordi.

— Yangi sartarosh?! Shunday degancha ko'chaga otildim. Rost. Sartaroshxonamiz oldida begona odam o'tiribdi. Qo'lida kickinagina, bir chekkasini sichqon kemirgan qora chamadonchasi ham bor. «Laylum, laylum» ohangida hushtak chalyapti.

— Assalomu alaykum! deb odob bilan salom berdim.

— Siz Hoshimjon bo'lasizmi? - so'radi haligi odam salomimga alik olmay.

— Xuddi shunday.

— Marhamat qilib, qulfni ochsalar.

— Xo'p bo'ladi.

Yangi sartarosh ichkari kirib, ikki qo'lini shimining cho'ntagiga solgancha hushtak chala-chala, xonaning u yoq-bu yog'iga nazar tashlab chiqdi.

— Xo'sh, yigitcha, avval eshik tepasidagi bema'ni viveskangizni ko'chirib tashlang! — dedi nihoyat hushtak chalishdan to'xtab. Usta Akromning o'zi kim? Davlat sartaroshxonasi nega endi uning nomiga qo'yilar ekan!

— U mening ustozim bo'ladi, bildingizmi!

— Sartaroshxonaga uning nomini qo'yish uchun maxsus ruxsatnoma oldingizmi?

— Yo'q.

— Bo'lmasa, viveskani tezroq ko'chirib tashlasinlar.

— Ko'chirmayman. — dedim negadir shu paytda yig'lagim kelib.

Yangi sartarosh tashqariga chiqib, o'zining bo'yi ham ikkita narvonni o'lchagandan balandroq ekan. viveskani yulib, magazinning tomiga otdi. Ichkari kirib, preyskurantning oldida to'xtadi:

— Bu nima maynavozchilik?!

Bir narsa demoqchi bo'lib shuncha urinsam ham, ovozim chiqmadi. Iyagim o'chib, lablarim tortishib. gapirolmay turaverdim. Yangi sartarosh xonaning burchagida yotgan bo'sh yashikka usta buvamdand qolgan jamiki asboblarni joyladi-da, yana ikki qo'lini cho'ntagiga soldi. Kevin, rayon sartaroshxonalar idorasi uni bu yerga sartarosh etib tayinlagani, men bugundan qolmay o'sha yerga borib uchrashishim zarurligini, agar bundan so'ng sartarosh bo'lib ishlashni xohlasam, malum komissiyaning imtihonidan o'tishim shart ekanligi haqida axborot berib:

— Endi sekin jo'nab qolsinlar, — dedi. Yashikni asta qoltig'imga oldim.

— Sog'intirib qo'ymay tez-tez qadam ranjida qilib tursinlar. — dedi u zaharxandalik bilan kulib.

— O'zlari... o'zlari... — Yo'q, bari bir gapira olmadim. Yashikni ko'tarib, yugurgancha tashqariga chiqib ketdim. Jahldanmi, xorligim kelganidanmi, bunisini aniq bilmaymanku, ishqilib, shu yugurganimcha to'ppa-to'g'ri uyga borib to'xtadim. Kechgacha ko'ksimni yerga berib qorong'i uyda yotdim. Kechga tomon qattiq uxlab qolgan ekanman. Singlim Donoxon oyog'imdand tortib uyg'ota boshladi. Ko'zimni ishqalab hovliga chiqsam, ayvondagi so'rida buvijonim, dadam, yana bitta begona odam ham o'tiribdi. Kim ekan, deb ko'zimni kattaroq ochgan edim, ishqilib ishning buyog'i pachava bo'lmasa edi-da. — uchastkovoy amaki kelibdi! Demak, masala ravshan. Meni qamashmoqchi. Iflos ustara bilan soch-soqol olib yarani ko'paytirib yuhorganim uchun meni qamashga jazm qilganga

o'xshaydi. Qochaman, hozir bet-qo'limni yuvmoqchi bo'lib chorvoqqa o'taman-u, Ikromdan zo'rg'a qaytarvolib kundaning o'rniga ko'mib qo'ygan qadrdon qalpoqchamni olib boshimga kiyaman-da, juftakni rostlab qolaman. Yo'q, Hoshimjon anoyi bolalardan emas. Ini osonlikcha qamab bo'lmaydi!

— Hoshim, mehmon bilan ko'rishmaysanmi? — deb qoldi dadam.

— Hozir, chorvoqqa o'tib kelay, — dedim chaynalib.

— Avval ko'rish, odobsiz!

Shu payt uchastkovoy amaki o'rnidan turib, ikki qo'lini cho'zgancha, korishish uchun men tomonga yura boshladi:

— O'h-ho, katta yigit bo'lib qolibsiz-ku!

— Ha, aqlning o'rniga ham xudo unga bo'ydan beryapti. — deb qo'ydi buvijonim.

— Yigit kishi mana shunaqa bo'ydor bo'lgani yaxshi, dedi uchastkovoy amakim men bilan ko'rishib bo'lgach.

«Qochaymi, qochmaymi, aftidan meni qamoqqa oladiganga o'xshamaydi, juda xursand ko'rinadi. Qani bir azmoyish olay-chi, qochishga hamma vaqt ulguraman». Shu bilan so'rining chetiga omonatgina o'tirdim. Dadam uchastkovoy amakimga, uchastkovoy amaki dadamga zimdan qarab qoyishyapti.

Gapirsang-chi. Ro'zi, yo o'zingning bolangdan ham uyalasanmi! — urishib berdi buvijonim. Bechora dadam-ey. Gapga shunaqangi no'noqki, asti qo'yaverasiz. I kishiga faqat ish bo'lsa-yu, gapni menga qo'yib berishsa-da. Dadam do'ppisini olib, boshini qashidi. Yo'takldi, joylashibroq o'tirib oldida, do'ppisini kaftiga urib, yana kiydi.

— Endi, o'g'lim... Choy ichasanmi?

— Yo'q.

— Xo'sh, men yigitligimda kim bo'lishni orzu qiganimni senga aytganman-a?

— Militsioner bo'lmoqchi bo'lgansiz.

— Nima uchun meni ishga olishmagan?

— Qulog'ingiz kar bo'lgani uchun.

Kar emas, og'irroq edi. Hozir, mana ochilib ham keidi. Xo'sh, nima uchun militsioner bo'lishni orzu qilgan edim?

Bir militsioner sizni o'limdan qutqarib, o'zi o'lgani uchun.

O'lgan emas, qahramonlarcha halok bo'lgan, - deb tuzatib qo'ydi uchastkovoj amaki.

— Uyning to'riga kimning suratini osib qo'yganmiz? So'rashda davom etdi dadam.

— Marhum kapitan Akromov akaning, javob berishda davom etdim men ham.

Dadamning peshanasida yiltirab ter ko'rindi. Cho'ntagini paypaslab ro'molchani topolmagach, engashib, dasturxonga artmoqchi bo'lgan edi, buvijonim jerkib berdi: Soqolingga oq kirsa ham aqling kirmas ekanda. Ro'zi!

— Hadeb soqol-soqol deysiz, dadam ham bo'sh kelmadi. — bu Hoshimingizga gap tushuntirish oson bo'lsa ekan. Yo'q deb qolmasin, deb bu yoqda ozim jonimni hovichlab turibman.

Dadam bundan yigirma ikki yil oldin, kech kuzda shaharga uzum sotgani boribdi. Yaxshi pul qilib kelsa, oyim ikkovlarining to'ylari bolishi kerak ekan. Uzumni sotib bo'lguncha qorong'i tushib qolibdi. Dadam qo'rqa-pisa qaytayotgan ekan, jar yoqasida o'g'rilar yo'lini to'sib:

— Qani, pulni chiqar! — deyishibdi. Dadam shunaqangi qattiq dodlabdiki, yer-ko'k larzaga kelibdi. Nariroqdan bir militsioner, velosipedga qizchasini mindirib o'tib borayotgan ekan. Dam olish kuni bo'lgani uchun yonida to'pponchasi ham yo`q ekan. Shunday bo'lsa ham, bir zumda yetib kelib, o'g'rilar-ga tashlanibdi. Dadam unga ko'maklashish o'rniga, eson-omon qutulganiga shukr qilib, qopni qo'ltig'iga urib, soatiga 50 kilometr chamasi tezlikda qochishga tushibdi. Pulni oldirib qo'yishdan qo'rqqanmi yoki o'g'rilar bilan mushlashib ko'ylagimni yirtib borsam, buvijonim urishadi deb o'ylaganmi, ish qilib, qochib qolgan-da.

Oradan olti kun o'tgach, dadam gazetada bir militsionerning surati bilan ta'ziyanomani ko'rib qolgan. Ta'ziyani o'qib. Bu o'sha uni o'limdan qutqargan militsioner ekanini bilgan va yana dodlab yuborgan. Ertasiga marhumning uyiga borib, o'rtoq Akromov meni qutqargan edi, uni oilasi oldida gunohkoiman, deb rosa yig'lagan. Shu holda, ya'ni yig'lagancha militsiya idorasiga borib, bo'lgan voqeani ochiqchasiga aytgan va uning o'rniga meni ishga olishlaringizni so'rayman, degan. Lekin, o'sha kuni tayinli javob ololmagan. Tayinli javob olguncha roppa-rosa bir oy qatnagan. Nihoyat, endi niyatiga yetay deganda qulog'i ishning beliga tepgan.

— Mayli, qulog'im og'ir bo'lsa ham ishlayveraman,- deb oyog'ini tirab turib olgan dadam.

— Yo'q, avval quloqni davolating. — deb maslahat bergan militsiya boshlig'i.

Bu voqeani dadam bizga bir necha martalab aytib bergan. Uchastkovoy amakiga ham aytib, iloji bo'lsa, o'g'lim Hoshimjonni militsioner qilmoqchiman, degan ekan. Yaqinda shaharda yosh militsionerlar tayyorlaydigan o'rta maktab ochilibdi, bizning tomonlardan ham bir bolani tanlab yuborishlarini so'rab, pechat bosilgan xat yuborishibdi. Uchastkovoy amaki mening haqimda, mening Yong'oq qori pochchani fosh qilganim, ashaddiy jinoyatchi Sultonovni qo'lga tushirishga yordamlashganimgacha hammasini yozib yuborgan ekan. O'sha maktabning direktori: «Hoshimjon Ro'ziyevni tezda bizga olib keling», deb tayinlabdi. Uchastkovoy amakim bugun ertalab dalaga — dadamning yoniga borib, shunday-shunday debdi. Dadam. «men rozi, kechqurun uyga keling. Birgalashib buvijonisi bilan oyisini ham ko'ndiramiz», debdi.

Uchastkovoy amaki men uxlab yotganda kelgan ekan. Bu masalani oilamizning hamma a'zolari obdan niuhokama qilishibdi. Buvijonim: «Yakkayu yagona o'g'limni o'limdan olib qolgan o'sha rahmatli militsionerning arvochini shod qilib Hoshimjonginam militsiyaga kirib, halol xizmat qilsa, men mingdan-ming rozi. Lekin, birovni o'g'ri tunasa yaqiniga bormay, uzoqdan hushtak chalib, to'pponcha otaversin.,». debdi. Oyim: «O'zim ham bilmay qoldim. bolaginam ming hunarga qo'l uryapti-yu, bari bir tashlab ketyapti. Ishqilib kechasi navbatda turganda uxlab qolib hammamizni uyatga qo'ymasa bo'lgani...» debdi. Oyshaxon: «Akam militsioner bo'lsa Ortiq ola ko'zni qamataman. sochimdan tortib hech dars tinglatgani qo'ymaydi». debdi. Donoxon bo'lsa: «Urta akam militsioner bo'lsa, kechasi uxlaganda hushtagini o'g'irlayman-da, maktabga borganimda maza qilib chalib yuraman», degan gaplarni aytibdi. Xullas, suyukli o'g'illariga, ya'ni mulla Hoshimga, uning ruxsatisiz, allaqachon militsiya formasini kiygizib. hushtagigacha o'g'irlab bo'lishibdi.

— Mana shunaqa gaplar... — dedi uchastkovoy amaki suhbatimizning oxirida. — O'zingiz nima deysiz?

Qiziq... Nimalar bo'lyapti o'zi, o'ngimmi, tushimmi? Men o'zi qanaqa bolaman? Shu paytda xursand bo'lishim kerakmi yoki xafa bo'lib yig'laymi? Hozirgina qochishga, yana darbadar bo'lishga tayyor edim. Endi bo'lsa... Tavba! Miliisionerlik! To'g'ri, dadam bu haqda ko'p gapiradi, gapirganda ham shavq-zavq bilan gapiradi. Yigitning xo'rozi militsiyaga kiradi, deb maqtangani-maqtagan. Bordi-yu, militsiyaga kirib ketsamu unda sartaroshlikni kim qiladi? Axir men usta bobomga bu kasbni hech tashlamayman deb so'z berganman-ku. Yoki... kechasi militsionerligu. kunduzi sartaroshlik qilsa ham bo'larmikan?

— Gapir, nega jim bo'lib qolding? — qistadi dadam.

— Sartaroshlik nima bo'ladi? — so'radim uchastkovoy amakidan.

— Yigit kishiga yetmish hunar oz. — dedi uchastkovoy amaki. — Sartaroshlikni o'sha yerda ham davom ettiraverasiz.

— Qachon jo'naymiz?

— Demak, rozimisiz? — bu savolni uchastkovoy amaki berdi-yu, ammo javobini butun oilamiz a'zolari kutardi. Savolni qarang: «Rozimisiz» emish. Hoshimjon yangi kasb tanlash oldida hech ikkilanganmi o'zi. Yo'q, hech qachon! Asta o'rnimdan turdim-da, kaftimni qulog'im ustiga qo'yib:

— Polkovnik Hoshimjon Ro'ziyev buyro'g'ingizga tayyor! — deb hammaiarini kuldirib yubordim.

Osh suzildi, ketidan tarvuz so'yildi, e boringki, sovib qolgan choylar ham ichib bolindi. Ertaga soat 9 da jo'nashga kelishib, dasturxonga fotiha o'qidik. Shu oqshom uydagilar menga biram mehribon bo'lib qolishdiki, asti qo'yaverasiz. Katta singlim Oyshaxon paypoqlarimni yuvgan, kichik singlim Donoxon shimimga dazmol bosgan! Oyim patirga unnab qoldi. Dadam pul olib kelgani kassirning huzuriga otlandi.

Kechasi buvijonim ancha mahalgacha uxlamay bosh tomonimda o'tirib, sochlarimdan siladi, peshanamdan qayta-qayta o`pdi.

—Obbo tentagim-ey, shunday qilib bizni yana tasblab ketar ekansan-da- dedi u negadir yig'lamsirab.

— Tashlab ketaman, buvijon.

— Tez-tez xat yozib turgin.

— Xo'p bo'ladi, buvijon.

— Bemahalda ko'chaga chiqmagin.

— Yaxshi.

— Astoydil o'qib, odam bo'lish payidan bo'lgin.

— Aytganingizni qilaman, buvijon.

— Bema'ni bolalar bilan yurmagin.

— Xo'p.

— O'zingdan katta ish buyursa yo'q demagin.

— Hech yo'q demayman.

— Ko'ylaging kir bo'lsa oqshom yuvib qo'ysang, ertalabgacha quriydi. Kir ko'ylak bilan ko'chaga chiqmagin.

— Xo'p bo'ladi.

— Yeyish-ichishdan o'zingni qisma, shukr, dadangni topishi yomon emas. Pul jo'natib turamiz.

— Meva-chevadan posilka ham qilib turinglar.

— Bo'lmasam-chi. Bolam, topganimiz seniki. Ishqilib, o'lim bo'lmasin...

Buvijonim to'satdan yig'lab yubordi. O'rnimdan turib, yupataman deb shuncha urinsam ham. hech iloji bo'lmadi. Ko'z yoshlari ham to'planib qolgan ekanmi, quyilib kelaverdi.

— Buvijon, siz hali o'lmaysiz! — shunday deb mehribon buvijonimning ajin bosgan betlaridan, ko'zlaridan o'pa boshladim.

— O'lib qolsam-chi?

— Yo'q, o'lmaysiz.'

— O'laman.

— O'lmaysiz!

— Bordi-yu, issiq, jon-da... Eshitsang, darrov kelib hasa ushlagin.

— Buvijon!

— Bolaginam! Tentagim!

To'satdan ich-ichimdan bir xo'rsinish keldi-yu, ho'ngrab yig'lab yubordim. Nazarimda buvijonimdan ayrilayotgandek, onamdan ham aziz bo'lgan! Meni deb o'tga ham, suvga ham urgan mehribonimdan ajralib qolayotgandek bo'lib ketdim.

— Yig'lama, bolam! — endi buvijonim meni yupata boshladi.

— Yo'q, bormayman. O'lib qolasiz.

— O'lmayman!

— Bordi-yu... issiq jon-da...

— Unday dema. Xudo xohlasa, hali seni bolangni ham katta qilib beraman.

— Lekin uning qulog'idan cho'zmaysiz.

— C'ho'zaman...

Shu yo'sin buvijonim ikkimiz goh yig'lashib, goh kulishib, chaqchaqlashib tong ottirdik.

Ertalab uchastkovoy amaki bilan shaharga jo'nab ketdim. Odamlar meni militsioner olib ketayotganini ko'rib: «Hoshimni qamagani olib ketishyapti. Essizgina, yaxshi o'qimasa ham, har qalay, yaxshi bola edi. Qayoqdan ham shu sataroshlikka qo'l urdi-yu, baloga qoldi...», deyishibdi.

SERJANT RO'ZIYEV ISH BOSHLADI

Qasam ich degangiz. qasam ichib aytamanki, uch yilning qanday o'tganini mutlaqo sezmay qolibman. Bu orada buvijonim bir necha marotaba shaharga kelib, meni ko'rib keldi. Men ham bir necha marotaba qishloqqa borib, ularning hol-ahvolini bilib qaytdim. Men asli miiitsionerlar o'rta tnaktabining o'quvchisimidim yoki o'zim ochgan «marhum usta Akrom bobo nomidagi» bepul ishlaydigan sataroshxonaning sataroshimidim, ishonsangiz. keyinchalik o'zim ham unutib yubordim. Aytgandek, sizga aytaman deb esimdan chiqib qolibdi

— Men maktabga eson-omon kirib olgach, yotoqxonamizning shundoqqina biqiniga hurmatli ustozim nomida ustaxona ochdim. Avval o'zimga o'xshash kamxarj kursant bolalarning soch-soqolini olib yurdim. Keyinchalik

muallimlarimiz ham, leytenantdan tortib, to polkovniklargacha kirib turadigan bo'lishdi. Bir kuni, ishonsangiz, bitta generalning ham soqolini olib qo'ydim. Komissiya bolib kelgan ekan, yotoqxonalarning ahvolini tekshirib yurib, to'satdan mening sartaroshxonamga ham kirib qoldi. Darrov ikki oyog'imni juftlab chest berdim.

— Kursant Hoshimjon Ro'ziyev!

— Yaxshi. — dedi general. — «usta Akrom» deganingiz kim?

— Ustozim bo'ladi, ortoq general.

— Militsionermi?

— Yo'q, o'rtoq general, sartarosh bo'lgan.

— Tekinga ishlaydi, deganingiz nimasi?

— Ustozim shunday deb vasiyat qilgan, o'rtoq general.

— Soqolni yaxshi olasizmi?

— Sinab ko'rishingiz mumkin, o'rtoq general.

— Qani, sinab ko'rsak, ko'raylik-chi.

O'ziyam o'sha kuni boshqacha bo'lib ketdim-da. Sochig'u choyshablarning eng tozasidan ishlatdim. Ustaraning ham shunaqangi o'tkiridan tanladimki, haligacha o'zim o'zimga hayron qolaman. Xushbo'y atir-upalardan sepib. beozorgina massaj ham qilib qo'yganimdan so'ng general o'rnidan turib...

— Barakalla. Sendan qanaqa militsioner chiqishini aytolmayman-ku, lekin yaxshi sartarosh chiqishi aniq, — deb yeikamga urib qo'ydi.

Xullas, o'qishni tugatib, har kim har yoqda yo'llanma ola boshladi. Meni shaharning Kaltasoy rayon militsiyasi ixtiyoriga jo'natishdi.

— Qaysi bo'limga lozim topishsa, o'sha bo'limda ishlayverasiz, xohlasangiz militsionerlarning soch-soqolini olib yuraverasiz. — deb jindak hazil ham qilib qo'yishdi.

Avval ishga joylashay, keyin qishloqqa borib, besh-o'n kun o'ynab, yoru do'stlarimni ko'rib kelarman, deb xayol qildimu militsiya bo'limiga jo'nadim. Bo'lim boshlig'i Ali U'smonovning qabulxonasiga kirib, shapaloqdek keladigan oynaga tikilganча labini bo'yab o'tirgan sekretar qizga nima maqsadda kelganligimni aytdim. Qiz ichkari kirib, darrov orqasiga qaytdi:

— Kirishingiz mumkin ekan.

Ichkari kirib, qoidaga qattiq rioya qilgan holda tovonlarimni bir-biriga urishtirib baland ovoz bilan chest berdim.

— Sartarosh Hoshimjon Ro'ziyev huzuringizga keldi! Polkovnik xiyol o'rnidan turib

— Nima? — deb so'radi.

— Kechirasiz, o'rtoq polkovnik, yanglishib ketibman. Serjant Hoshimjon Ro'ziyev huzuringizga keldi.

— Bu boshqa gap. Xo'sh, xizmat? Polkovnik men uzatgan yo'llanmaga ko'z yugurtirib chiqqach, shoshmasdan o'rniga o'tirdi. Kursda qanaqa o'qiganligim, kimlar dars berganligi, qayerlik ekanligim, ota-onam nima ish bilan mashg'ulligi to'g'risida yarim soatcha surishtirdi. Kevin kattaligi kichikroq xontaxtachadek keladigan, surguchlangan konvertni ochib mening shaxsiy delom bilan ham shoshmasdan tanishib chiqdi. Nihoyat, ma'qul bo'ldi shekilli, boshini ko'tarib:

— Chakki emas. — deb qo'ydi. — Xo'sh, qaysi bo'limda ishlamoqchisiz?

Xo'sh, qaysi bo'limda ishlasam ekan? Xabaringiz bormi yo'qmi, militsiyada bo'limlar juda ko'p bo'ladi: jinoyat qidiruv bo'limi, jamoat mulkini talon-taroj qiluvchilarga qarshi kurashish bo'limi, aybiga iqrar qildirish bo'limi, xizmat bo'limi, avtoinspeksiya bo'limi, qorovullar bo'limi, o't o'chirish bo'limi, e boringki... shunaqangi bo'limlar-da. Bir xayolim o't o'chirish bo'limiga kirib olib, oshxo'rlik qilib elektr choynakda achchiq-achchiq choy damlab ichib, maza qilib yuraverayin ham dedim-u, negadir, bu fikrimdan darrov qaytdim. Xo'sh, qaysi bo'limda ishlasam qimmatli dadajonimning orzularini tezroq ro'yobga chiqarar ekanman, qahramonliklar ko'rsatib, Orif, Zokir. Mirobiddinxo'jalarni hayratda qoldirar ekanman.

— Nega o'ylanib qoldingiz? — so'radi boshliq.

— O'rtoq polkovnik, buvijonim yetti o'lchab bir kes, deb aytardi.

— Demak, o'lchayapman deng?

— Ha, o'rtoq polkovnik, o'lchayapman.

— Lekin, o'rtoq serjant, juda uzoq, o'lchar ekansiz.

— Yo`q, javobim tayyor. Qaysi bo'limni lozim topsangiz, o'sha bo'limga o'tib ishlayveraman.

— Rahmat, o'rtoq serjant. Mana bu chinakam militsionerning javobi. Militsioner, ya'ni davlat kantselyariyasining xodimi egarlangan otdek hamisha shay turishi kerak. Qaysi ishga yuborsak bo'yin tovlamay, uni qoyiilatish payidan bo'lishi kerak. Men hozir sizni polkovnik Salimjon Otajonovga topshiraman. U kishidan ish o'rganasiz. Respublikamizning eng atoqli militsiya xodimlaridan biri u. Halol, sadoqatli, xalq, davlat ishiga jonini tikkan tengi yo'q odam. Undan ish o'rganishga harakat qiling. Keyin qaysi bo'limda ishlashingizni yana o'ylashib ko'rarmiz.

Boshliq knopkani bosgan edi, ostonada sekretarqi ko'rindi:

— O'rtoq, Otajonovni chaqiring.

Xiyol o'tmay xonaga novcha bo'yli, ko'kraklari keng 55— 60 yoshlardagi bir odam bosh yalang kirib keldi. Ali Usmonov bilan so'rashib, menga bir ko'z tashlab qo'ydi. Yuzi cho'zinchoqdan kelgan, o'ng betida chandig'i bor, peshanasi keng, tepa sochi tushib ketibdi. Ko'zlari, negadir sal g'alatiroq boqadi. Bir qarashda kishini erkalatayotgandek, yana bir qarashda: «To'xtab tur, sen o'zing kim bo'lasan?» — deb so'rayotgandek tuyuladi. Ikkala ko'zi bilan baravar tikilsa, xuddi birov ko'kragingga to'pponcha qadagandek, qo'rqib, beixtiyor o'rningdan turib ketasan. Lablari kulib turibdi-yu ammo yuragining qa'rida senga nisbatan yashirin g'azabi borga, o'xshaydi. Men negadir qaltiray boshladim. Ali Usmonov qisqagina tushuntirib:

— O'rtoq Ro'ziyev sizning qo'lmigizda ishlaydi. — dedi. Polkovnik Otajonov:

«Mening bo'limimni bola bog'cha qilib yubordinglar-ku», deb kulib qo'ydi. O'rtoq Usmonov ham kulib: «Chunki siz mehribon murabbiysiz-da», deya javob qaytardi. Men jimgina yangi boshlig'imning orqasidan ergashdim. Bay-bay-bay, bo'ydan ham bergan ekan-da, xuddi devga o'xshaydi-ya. Gursillatib qadam tashlagandachi, ishonsangiz, pollar lapanglab ketyapti-ya. Eshiklarning hammasidan o'tdi- Xonaga kimgach, divanga o'tirib, meni ham yoniga taklif qildi/

Xosh, oting nima, o'g'lim? — deb to'satdan senlab gapira boshladi.

— Hoshimjon!

— Iye, mening amakim bilan adash ekansanda. Militsionerlar tavyorlaydigan o'rta maktabning birinchi bitiruvchilaridanman degin? Yaxshi. Xo'sh, militsionerlikni tanladingmi yoki birovning tavsiyasi bilan keldingmi?

— Dadam tavsiya qildi.

— O'zing bu ishni yaxshi ko'rasanmi?

— Yaxshi ko'raman.

— Unda ishimiz soz ekan. Bir xillar militsionerlikka formasi bilan hushtagiga ishqiboz bo'lib kiradi. Bunaqalar uzoqqa bormaydi. Ikki-uch yilda post tashlab qochib ketadi. Turadigan joying bormi?

— Hozircha, o'rtoq polkovnik, kursantlarning yotoqxonasida turibman.

— Meni Salimjon aka deb chaqiraver, rasmiyatchilikni yomon ko'raman. Lekin, raport borayotganingda o'rtoq polkovnik deb murojaat qilmasang, naq tilingni sug'urib olaman... Hozir o'sha yerda tura tur. Keyin bir ilojini qilarmiz. Ehtimol uyimga olib ketarman... Bizning bo'lim qanaqa bo'lim ekanligini bilasanmi?

— Yo'q, bilmayman.

— OBXSS bo'limi deyiladi. Juda og'ir bo'lim. Nima ko'p desang, hozir jamoat, davlat mulkiga ko'z olaytiruvchilar ko'p. Ular shunaqangi ustaki, hushyor bolmasak, sen bilan mening boshimizga qalpoq kiygizib ketishadi. Men ularga nisbatan qattiqroq turish tarafdoriman. Lekin Ali Usmonovich larbiyalash kerak, deb ko'pincha ko'ngilchanlik qiladi... Ha mayli, bular haqida keyin yana bafurja gaplashamiz... Nima bo'lganda ham militsiya qattiqqo'l bo'lishi kerak.

Mening Salimjon aka haqidagi fikrim o'sha kuni tez-tez o'zgarib turdi. Hali boshliqning huzurida bo'lganimda, ochig'ini aytsam, undan qo'rqib ketgan edim. Hozir esa, dilkashlik qilgani uchun sal-pal yaxshi ko'rib qolgandek bo'ldim. Kechga tomon mening ko'z oldimda yosh bir leytenantni qattiq urishganini, leytenantning dag'-dag qaltirayotganini ko'rib, bu odamni yaxshi ko'rishni ham, yomon ko'rishni ham bilolmay, lanj bir tushuncha bilan yotoqxonamga qaytib ketdim.

Oradan o'n uch kun o'tgach, meni polkovnik Otajonov o'z huzuriga chaqirtirdi.

— Xo'sh, o'rtoq Ro'ziyev, endi ishni boshlasak ham bo'lar deyman?

— Bo'ladi, o'rtoq polkovnik.

— Mana bu shikoyatni o'qib chiqing-da, tezda chora ko'rishga kirishing.

— Xo'p bo'ladi, o'rtoq polkovnik.

Mehnatkashlar yozgan shikoyat xatni olib, o'z xonamga chiqib ketdim. Ish boshlandi! Serjant Hoshimjon Ro'ziyev ish boshladi! Mana endi, jamoat mulkiga koz` olaytiradiganlar bo'lsa navbati bilan ta'zirini yeyaveradi!

OSHXONANING BAXII QAROOFREKTORI

Birinchi topshiriq juda g'alati bo'larkan. Bir tomondan, quvonchim ichimga sig'may, sakrab, o'yin tushvoray-o'yin tushvoray deyman. Ikkinchi tomondan, bordiyu ishni buzib qo'ysam-chi, deb o'zimdan-o'zimandan qo'rqib ham turibman. Yuragimni hovuchlab shikoyatni qayta-qayla o'qiyman.

«Kattasoy rayon militsiya bo'limining boshlig'i polkovnik o'rtoq Ismonovga. "Rohat" oshxonasida ovqatlanib hamisha joni azobda yuruvchi bir grupp xorandalardan

SHIKOYAT

Biz, siz hurmatli boshliqqa shuni yozib ma'lum qilamizki, 12-sonli oshxonada instituti sludentlari, poliklinika va dorixona xizmatchilari, mahalla ahlining katta-kichik mehnatkashlari ovqatlanib kelimiz. Bu oshxona emas, azobxona! Ovqatari shunaqangi bemazaki, ta 'riftni hech keltirib bo'lmaydi. Buning ustiga cho 'micltdan ham qoqib qolishadi, Shu oyning boshida shahar savdo inspeksiyasiga shikoyat qilgan edik, u yerdan kelib tekshirish o'tkazishuvdi, xo'randalarning haqidan 30-35 foizini urib qolinayotgani ma'lum bo'ldi. Biz, mana endi qo'li egri oshpazlar ta'zirini yeydi, deb turgan edik, yoq bunaqangi voqea yuz bermadi. Hammalariga bittadan hayfsan ulashib chiqishdi. Agar shunaqangi hayfsandan mingtasini ipga tizib, bo'yniga osib qo'yganingizda ham bu tovlamachilarga zig'irdek ta'sir qilmaydi. Negaki, bular uchun hayfsan bilan tashakkurning farqi yo'q.

Biz, bir grupp o 'qituvchilar, vrachlar, studentlar va boshqa ko'ngli to'lmay yurgan xo'randalar, siz boshliqdan oshxonada tartib o 'rnatishga yordam berishingizni so 'raymiz.

Qambarov, Qosimov, Qodirov va boshqalar».

Bu shikoyatni kechasi bilan qayla-qavia o'qiyverib, ishonsangiz, paqqos yodlab oldim. Yodlab oldim-u. ertasiga kunduz soat birgacha ishni nimadan boshlashni bilmay garang bo'lib o'tiraverdim. Nihoyat: «Avval borib, shu oshxonada ovqatlanaman, mazali-mazasizligi o'zim sinab ko'raman. So'ngra taomlarning hammasidan oz-ozdan olib, shaharning bosh laboratoriyasini tekshirtirib ko'raman». — degan qarorga keldim.

Oshxona «G'alaba» xiyobonining shundoqqina yonginasida. Ko'pqavatli uyning ostida ekan. Odam shunaqangi ko'pki, xuddi vokzalning chiptaxonasiga o'xshaydi. Avval qo'yilgan vitrinalami ko'zdan kechirdim. Kotlet 42 tiyin, lag'mon - 38 tiyin, palov - 63 tiyin hammasi joyidaga o'xshaydi. Bufetga o'tdim. Boshiga oq surpdan xaltacha kiyib olgan, burni, peshanasi terlab turgan baqaloq bir yigit qo'li-qo'liga tegmay xizmat qilyapti: birovga aroq, birovga perashka, yana bittasiga konfet uzatyapti — norozilik yo'q, hammasi siz biz. Kassani ham ko'zdan kechirmoqchi bo'ldim. O'n yetti-o'n sakkiz yoshlardagi bitta qizcha o'tiribdi. Shunaqangi ozg'in, shunaqangi nimjonki, xuddi shu oshxonaga kirgandan buyon ovqat berishmaganga o'xshaydi. Ammo nozik barmoqchalari shunaqangi tez, shunaqangi aniq ishlayaptiki, xuddi sehgarga o'xshaydi.

— Eshitaman, — deb so'radi mendan yaqiniga borganimda.

— Bir portsiya lag'mon. — dedim shoshilib.

— Non ham olasizmi?

— Yo'q

— O'ttiz sakkiz tiyin, — dedi qiz chek uzatib.

— Qirq tiyin ola qoling, — deb iltimos qildim qo'lga tushirmoqch bo'lib.

— Rahmat, yig'ib yursangiz morojenoye olib yeysiz!— shunday deb qizcha ikkita bir tiyinlik uzatdi.

Lag'monni olib, chekkaroq bir yerga o'tirdim. Endi yeya boshlagan edim. 55—60 yoshlardagi bir odam bir qo'lida kotlet, boshqasida shavla keltirib yonimga o'tirdi. Yuragim «shuv» etib ketgandek bo'ldi, bu odamning nimasidir Yong'oq qori pochchamga, velosiped minib qochgan o'sha ustozimga juda o'xshab ketardi. Yo'g'-ey, qori pochchamning moshguruch soqollari ko'ksilariga tushib turardi, qo'llarida tasbeh, boshlarida savatdek salla bo'lardi. Bu odamda bo'lsa, soqol degan narsa yo'q— qip-qizil ko'sa. Boshida shlyapa, ko'ksida tuguni mushtumdek keladigan gulli galstuk. Yo'q- yo'q. Bu butunlay boshqa odam.

— Tfuu! — dedi yonimda o'tirgan odam, qoshiq bilan tarelkani bir urib. — Shu ham ovqat bo'ldi-yu!

— Rostini aytsam men ham yeya olmay o'tiribman -dedim boshimni ko'tarib. — lag'mon emas, mag'zava.

— Men kotlet deb olsam, bilmadim nimani solib berishibdi,— deb yomonladi yana yonimdagi xo'randa.

— Qaylasiga go'sht o'rniga baqlajon solishibdi, — dedim men uni ko'proq gapga solish uchun.

— O'g'ri bo'l, insofli bo'l-da, nomard! — dedi begona-odam battar tutaqib.

Taomlarning bemazaligi xususida ikkimizning fikrimiz bir joydan chiqib qoldi. O'n minut chamasi oshpazu, kassiru, direktorigacha aralashiga yomonlab, go'riga g'isht qaladik.

— Mana, siz militsiya xodimisiz. — dedi suhbatdoshim qizishib. — nega shunaqangi yulg'ichlarga chora ko'rmaysizlar?

— Ehtimol ko'rarmiz.

— Yo'q, sizlar chora ko'rmaysizlar, shikoyatni eshitib, chakkanglarni qashib, teskari qarab ketaverasizlar.

— Aksincha, men chora ko'rgani keldim.

— Ishonmayman.

— Ishoning. Mana, cho'ntagimda mehnatkashlarning shikoyati ham turibdi.

— Demak, chora ko'rasizmi?

— Ko'ramiz.

— Bo'lmasa, yuring, ichkariroqqa kiramiz. Alohida xona bor. O'sha yerda bafurja gaplashamiz.

Men ishingga yordami tegadigan sherik topilganidan o'zimda yo'q sevinib ketdim. O'zi omadi bor yigitman-da, biror ishga qo'l urgudek bo'lsam mana shunaqa o'z-o'zidan yurishib ketaveradi!

Zalning to'rida kichkinagina xona bor ekan. O'sha yerga kirib, eshikning ichidan berkitib oldik.

— Avvalo tanishib olaylik ismim — Odil, familiyam — Abbosov. O'zlarining ism-shariflari?

— Hoshimjon Ro'ziyev.

— Hoshimjon, men bu oshxonaning baxti qaro direktori boiaman.

— A?! — beixtiyor o'rnimdan turib ketdim.

— Qo'rqmang. — sekingina yelkamdan bosib qo'ydi baxti qaro direktor, — men sizning ishingizga xalaqit bermoqchi emasman. Aksincha, yordam bermoqchiman... Men, ukaginam, bu yerda yakkalanib qoldim. Menga yordam kerak, yordam bering! Direktor bo'lib kelganimga olti oy bo'ldi. Olti oydan buyon ovqatlarni lazzatli qilish uchun kurashaman. Ammo bu yerda ikkita pixini yorgan, g'irrom oshpaz bor. Biri milliy taomlar bo'yicha, ikkinchisi yevropacha taomlar bo'yicha bosh oshpaz bo'lib olishgan. Har birining beshtadan shogirdi bor. O'nta shayton birlaslib olsa, direktorning qo'lidan hech ish kelmas ekan. Men chiday olmaganimdan yaqinda xo'randalarga aytib, shahar savdo inspeksiyasiga shikoyat yozdirdim... Afsuski, undan ham naf chiqmadi — bittadan hayfsan bilan qutulib ketishdi... O'rtoq serjant, sizga to'liq ishonsam bo'ladimi?

— Militsiyaga ishonmasangiz, unda kimga ishonasiz? — dedim sal achchig'im chiqib.

— Rahmat. Ming rahmat sizga, ukam. Sizga aytadigan sirim shuki, haligi oshpazlar har kuni 100 so'mdan pul ishlab ketishadi, shogirdlari 25 dan olishadi.

— Yog'-ey!- dedim ishonmay.

— Rost aytyapman. Bu baloxo'rlar har qanday odamni darrov sotib olishadi. Lekin... sizdan ham qo'rqib turibman.

— Hoshimjon Ro'ziyev sotiladiganlar xilidan emas! — stolni mushtlab o'rnimdan turib ketdim.

— Bari bir, sizni ham tuzlab jo'natishadi. Har ehtimolga qarshi ogohlantirib qo'yyapman.

— Ko'ramiz, kim kimni tuzlar ekan!

— Siz hushyor yigitga o'xshaysiz. Ko'zlaringiz chaqnab turibdi. Yoshsiz-da, olovsiz, olov! Yaqinda yeng shimarib ishga astoydil kirishdim. Mehnatkashlarga aytib, yana shikoyat yozdirdim. Militsiyaga jo'natinglar, xalq, davlat manfaatini o'sha yerda himoya qilishadi dedim... Shikoyat haligacha bormabdi-da?

Cho'ntagimdan shartta shikoyatni chiqarib, baxti qaro direktorga uzatdim. U shikoyatnomani o'qiyapti-yu, men bo'lsam: «Bechora Odil aka-ey, bitta o'zingiz o'nta shaytonga qarshi nima ham qila olardingiz, og'ir ahvolga tushib qolgan ekansiz, nega darrov mening boshlig'imga uchrashmadingiz. Ha, mayli, hali ham kech emas. Ta'zirini berib qo'yamiz...», deb o'ylayman. Unga rahmim keladi. Ko'nglini tog'dek ko'taradi-gan biror gap aytmoqchi bo'laman.

— Bu vrachlarni taniyman, — dedi Odil aka shikoyatni menga uzatib. — Mana bu Qambarov degani tish doktori bo'lib ishlaydi. Qo'li juda yengil, har qanday baquvvat tishni ham bir siltaganda sug'urib oladi. Qodirov bo'lsa xirurg. Xuddi sizga o'xshash adolatparvar, hushyor yigit! Bo'lmasa endi amaliy ishga o'tsak.

— Men tayyorman.

— Tekshirtirib ko'rish uchun taomlardan qachon olasiz?

— Ertaga olsammi deb turibman.

— Yo'q, yo shanba, yo yakshanba kuni olasiz. Negaki, shanba va yakshanba nazorat qiluvchi jamiki idoralar berk bo'ladi. Sulaymon o'ldi, devlar qutuldi, deb bu shavtonlar o'g'irlikni uch-tort baravar ko'paytirib yuborishadi. Keyin, o'rtoq serjant, bunehalik soddadillik qilmang.

— Nima qilibman?

— Oshxonaga kirib vitrinadagi taomlarning narxini tekshirib yuribsiz. Sizning nima maqsadda kelganingizni men darrov sezdim. Oshpazlar mendan oldinroq sezishgan bo'lsa kerak. Tezroq bormasam, ichkariga tortib ketishadi, deb darrov oldingizga keldim... O'rtoq serjant, iloji bo'lsa, o'zingizdan oldin oshxonaga begona odamlarni kiritib, taomlarni o'shalarga oldiring-da, keyin tappa bosing.

— Bu maslahatingiz ham ma'qul. — dedim ich-ichimdan sevinib.

— Keyin, o'rtoq serjant, yana bir narsani aytmoqchiydim. Bu yerda shikoyat daftari ikkita yuritiladi. Bittasiga f'aqat maqtoqlarini yozdirishib, mukofot olishadi, ikkinchisiga faqat shikoyatni yozdirishib, uni hech kimga ko'rsatishmaydi. Ikkovi ham bufetchida turadi. O'rtoq serjant, yana bir iltimosim bor. Lekin. yo'q demasangiz aytaman.

— Yo'q demayman.

— Bufetchini ham qo'shib tekshirsangiz, — dedi Odil aka. Garchi xonada ikkimizdan boshqa odam bo'lmasa ham, gapimizni biron eshitmayaptimi, degandek u yoq-bu yog'iga qarab oldi, keyin shivirlab davom etdi:— Aslida o'g'riboshi shu! Mehnatkashlarning yonini olganim uchun meni ishdan oldirib tashlamoqchi. Birorta to'g'ri ishi yo'q. Arog'u konyak — hammasi yasama 20 gramm aroqqa 80 gramm suv qo'shmasa, kechasi uxlay olmay chiqadi.

— Juda ochko'z ekan-ku!

— Ochko'z ham gapmi? Hozir sinab ko'rishimiz ham mumkin. Chiqib ikki stakan aroq keltiring, men chiqsam tozasidan beradi. Xumpar!

— Qalay bo'larkin?

— Yana soddalik qilyapsiz-a! — urishib bergandek bo'ldi baxti qaro direktor. «Sodda» degan gapni eshitib, juda ham unchalik emasligimni isbotlash uchun shartta chiqib, burni terlab turgan baqaloq bufetchidan ikki stakanni to'ldirib aroq keltirdim.

— Barakalla, mard yigit ekansiz! — xursand bo'lib dedi direktor. — Endi bir stakanini ichib ko'ring-a, zig'ircha maza topsangiz, betimga tupurib yuboring.

— Men umrimda aroq ichgan emasman, — e'tiroz bildirdim.

Odil aka qo'l siltadi:

— Bu aroq emas-ku!

— Bari bir, icholmayman.

Odil aka hafsalasi pir bo'lgandek o'rnidan turib tez-tez yurib chiqib keta boshladi:

— Men sizni mard yigit deb, sirlarimni oshkor qilib o'tiribman-a...

Ish boshlash oldidan ishonchli yordamchidan ajralib qolishdan qo'rqib bir stakan aroqni shartta ichib yubordim.

— Qalay? — Orqasiga qaytib so'radi direktor.

— Juda bemaza narsa ekan, — dedim aftimni bujmajtirib.

— Ofarin! Hushyor yigitsiz-da, darrov sezdingiz. Boshqa joyda aroq ichsangiz xuzur qilasiz, kayf qilasiz. Bu bo'lsa odamning ko'nglini aynitadi. Nomard, o'g'ri bol, insofli bo'lda! Mang, bunisini ham ichib yuboring, oshqozon to'lsa. ko'ngil aynashingiz bosiladi, bo'lmasa kechgacha o'qchiysiz.

— Boshim aylanib ketyapti.

— Shuning uchun ham iching deya pman-da. Mard yigit! Ko'ngil bosiladi. Barakalla, ofarin! Lekin azamat yigil ekansiz! Siz bilan har qanday ishni bajarsa bo'larkan. Qani, cndi militsionclarning hammasi sizdaka bo'isa.

Bir nafasdan so'ng chindan ham boshimning aylanishi to'xtadi-yu, ko'nglim tog'dek ko'tarilib. ashula aytgim kela boshladi. Odil akaning peshanasidan o'pib:

— Sizning bu xizmatlaringizni militsiya hech qachon unutmaydi. — deb xitob qildim. — Ashula aytib beraymi?

— Shoshmay tursangiz hali o'yinga ham tushib berasiz, uka! — degandek bo'ldi Odil aka. Keyin nima bo'lganini bilmayman.

TUSHIMMI, O'NGIMMI

Ko'zimni ochib, o'zimni boshlig'imiz o'rtoq Otajonovning xonasida ko'rdim. Divanda cho'zilib yotibman. Boshimdan suv quyishgan bo'isa kerak, kiyimlarim ho'l. Xonada boshlig'im, meni bolakay deb chaqiradigan bo'limimizning eng keksa xizmatchisi — leytenantl Ortiqov, tergov bo'limidan kapitan Qoraboyevlar o'tirishibdi. Hammalari qovoqlarini solib olishgan... Tushimmi, o'ngimmi, nega men bu yerga kelib qoldim. «Rohat» oshxonasining baxti qaro direktori qayerda qoldi. «Assalomu alaykum!» deb sekin o'rnimdan turmoqchi bo'lgan edim, boshim tegirmon toshi osilgandek og'ir, chayqalib ketdim. Hech kim javob qaytarmadi. Demak, tush ko'rayotgan ekanman, deb o'ylab yana divanga cho'zilmoqchi bo'lgan edim Salimjon aka:

— Tirildingmi? — deb so'radi.

— Tirildim-u. lekin...

— TUR o'rningdan! — buyurdi boshlig'im. — Tashqariga chiqib bet-qo'lingni muzdek suvga yuvib kel.

Bet-qo'limni yuvib keldim, boshimning guvillashi bosilgandek bo'ldi, ko'zlarim ham yaraqlab ochilib ketdi.

— Qani, bir boshdan gapirib berchi! — yana buyurdi boshlig'im.

— Nimani gapiray? — hayron bo'lib so'radim.

— Oshxonada qilgan bezoriligingni gapir.

— Bezorilik, qanaqa bezorilik?

— Gapni cho'zma! — Salimjon akam bu so'zni shunday bir ohangda aytdiki, beixtiyor o'rnimdan turib ketdim. Oshxonada bo'lgan voqeani o'zimdan hech narsa qo'shmay, hech narsa olib tashlamay, qanday yuz bergan bolsa shundayligicha so'zlab berdim. O'tirganlar, tavba degandek, yelkalarini qisib, bir-birlariga ma'noli qarab olishdi. O'rtoq Otajonov Ortiqovga so'z berdi.

— Soat beshlarda, — o'rnidan turgani erinib, sekin gap boshladi Ortiqov. — oshxonadan telefon qilib, bizga o'rtoq Otajonov kerak, deyishdi. Men u kishi yo'q dedim. Unda o'zingiz keeling, xodimlaring serjant Ro'ziyev to'polon qilib, hammamizni qiynab yubordi, dedi. Darrov yetib bordim. O'rtoq Ro'ziyev divanda o'chib yotibdi. direktor qo'limga mana bu akti berdi.

— Akti o'qing! — buyurdi Otajonov. Leytenant akti xuddi meni osib o'ldirish haqidagi hukmni o'qiyotgandek, g'amgin bir ovozda dona-dona qilib o'qib berdi:

«Bizlarkim, tubanda qo'l qo'yib, akt tuzuvchilar: «Rohat» oshxonasining direktori Odil Abbosov, oshpazlar Oroz Haydarov, Karim Tursunov, bufetchi Zokir Zaripovlar tuzamiz ushbu akti shu mazmundakim, militsiya serjanti Hoshimjon Roziyev oshxonaga kirib, alohida xonada ziyofat qilishimizni so'radi, yarim litr aroq keltirilsin deb buyurdi. Aroqni paqqos ichib olib, cho'ntagidan shikoyat chiqarib, hammangning joning mana shu qog'ozda, g'ijimlasam o'lasan, dedi. So'ngra, agar 300 so'm naqd pul bersalaring ishni bosti-bosti qilib ketaman, dedi. Maslahatlashib, so'ragan pulini berishga va tegishli organlarni xabardor qilib qo'yishga qaror qildik. Serjant pulni olgach, shikoyatni bizga berdi ushbu aktga shikoyatni ham qo'shib topshiryapmiz) va «esizgina shikoyatning bahosi 300 so'm turardi. men uni juda arzon pullab yubordim. Yana hech bo'lmasa 100 so'm topib berasizlar», deb to'polon ko'tardi.

Ushbu akti to'g'ri deb...»

— Yolg'on, tuhmat!! — ich-ichimdan bir hayqiriq otilib chiqdiki, hayqiriq zarbidan, ishonsangiz, derazalar zirqirab ketgandek bo'ldi.

— O'zingni bos, go'yo hech narsa bo'lmagandek, bir ohangda dedi Salimjon aka.

— O'rtoq Ortiqov, o'sha paytda Ro'ziyevning cho'ntagini qarab ko'rdingizmi?

— Yo'q.

— Hozir qarangchi, pul bormikan.

— Xo'p bo'ladi.

Ortiqov cho'ntaklarimni titkilab gimnastyorkamning ko'krak cho'ntagidan bir dasta pul oldi. Ko'zimdan o't chiqib ketdi.

— Sanang! buyurdi polkovnik.

Ortiqov barmoqlarini ho'llab, pulni negadir shoshmasdan sanay boshladi. O'zim ham, tag'in adashib ketmasin, dedim shekilli, ko'zimni lo'q qilib tikilib turdim.

— Roppa-rosa uch yuz so'm ekan, — dedi leytenant boshini kotarib.

Men, tuhmat, deb yana baqirmoqchi bo'lgan edim, negadir ovozim chiqmadi. Tishlarim-tishlarimga kirishib ketibdi. Qo'llarim musht bo'lgancha qotib qolibdi. Og'zimdan oppoq ko'pik chiqayotganini sezgan polkovnik:

— Suv beringlar! — degandek bo'ldi. Suv ichgach, sal o'zimga keldim.

— Ehtimol maxsus uyushtirilgan tuhmatdir, — xuddi o'ziga-o'zi gapirgandek bir ohangda dedi polkovnik. — ehtimol rostdir. Nima bo'lganda ham bugun Hoshimjonga dam beraylik.

Leytenant Ortiqov qo'ltiqlab yotoqxonamgacha eltib qo'ydi. U ko'pni ko'rgan kekxa xizmatchi edi. Har xil gaplar aytib, ko'nglimni ko'tarmoqchi bo'ldi. Bizning ishimizda mana shunaqa tuhmatlar ham tez-tez bo'lib turadi, qayg'urma, hammasi joyiga tushib ketadi, degan gaplarni aytdi.

Nimalar bo'ldi o'zi, o'ngimmi-tushimmi, bu? Qanaqa tuhmatlarga qoldim. Odil Abbosov baxti qaro emas, ichi qora ekan-ku. Meni shunaqangi bopladiki, shunaqangi ustalik bilan qo'lga tushirdiki, nima deyishlarni ham bilmayman. Menga hech kim ishonmaydi endi!

Bir xayolim shartta ishonasiga borib, ko'pchilikning oldida og'zidan ko'pik kelguncha savalay dedim. Unda chinakam jinoyatchi bo'lib qolaman-ku, yo'q, bunisi ketmaydi. Yo panada poylab turib boshiga tosh bilan urib, asfalasofinga jo'natib qo'ya qolsammikan? Yo'q, bunisi ham ketmaydi.

Oh, mening maslahatchim, sehrli qalpoqcham, qayerlarda yotibsan, axir sen yonimda bo'lsang bunchalik malomatlarga qolmas edim-ku!

O'n kungacha bo'linga kelib-ketib beish yurdim, hech qanday topshiriq berishmadi. O'n birinchi kuni bo'lim boshlig'i Ali Usmonov huzuriga to'plandik. Mening masalam ko'rilar ekan. Ma'lum bo'lishicha, baxti qaro direktor OBXSS ustidan ministrlikka «Jinoyatchi, poraxo'r militsionerga nega chora ko'rilmaydi» degan mazmunda shikoyat yozibdi. Komissiya kelibdi. Majlis qisqa bo'ldi.

Avval mendan eshitishdi. Bo'lgan voqeani qanday yuz bergan bo'lsa, shundayligicha so'zlab berdim. Lekin, nazarimda, mening gaplarimga bech kim ishonmadi. Komissiya boshlig'i esnab o'tirgandek bo'ldi. So'ngra Odil Abbosov bilan ikki oshpazga so'z berishdi. Voy-bo'y, shunaqangi gapga chechan ekanki ular, og'zim ochilib qoldi-ya! Baxti qaro direktor gapira turib, ikki marta yig'lab yuborsa bo'ladimi...

Ikki xil taklif tushdi: biri — meni o'z vazifamni suiste'mol qilganim va pora olganim uchun O'zbekiston jinoyat kodeksining bir yuzu qirq to'rtinchi moddasiga binoan jinoiy javobgarlikka tortish, ikkinchisi — men hali yosh bo'lganligim va bunday ishni birinchi bor qilayotganim sababli militsiyadan haydash bilan cheklanish.

— Ovozga qoyaman, — dedi polkovnik Ali Usmonov o'rnidan turib.

— To'xtang, — shunday deb mening boshlig'im ham o'rnidan turdi. — Jinoyatchilar bilan olishamiz. tartibbuzarlar bilan olishamiz, ishimiz qaltis. Biz ko'pincha tuhmatu ig'voni darrov anglab yetolmaymiz. Menimcha, bu ishda ham g'oyat usta, tajribakor tuhmatchining qo'li borga o'xshaydi. Men shu kunlar davomida ba'zi bir narsalarni o'rganishga barakat qilib ko'rdim. Ikki yil ichida «Rohat» oshxonasi ustidan yuqori idoralarga yigirmata shikoyat yozilgan. Bu shikoyatlar yigirma xil yo'l bilan yo'qqa chiqarilgan. Yigirma birinchi shikoyat ham, mana ko'rib turibsizlar, yo'qqa chiqib turibdi. O'rtoqlar, men maxsus komissiya tuzilishini talab qilaman, toki bu ish sinchiklab o'rganilsin.

Ko'pchilik ovoz bilan so'nggi taklif qabul qilinib, shu yerning o'zida darhol komissiya ham tuzildi. O'rtoq Otajonov unga boshliq etib tayinlandi.

Majlisdan ko'nglim tog'dek ko'tarilib chiqdi. «Xayriyat. — deyman o'zimga-o'zim. — yaxshi odamlar ham bor ekan, endi qo'limdan kelgancha yaxshi xizmat qilganim bo'lsin».

Koridorda baqaloq bufetchi bilan baxti qaro direktorga duch kelib qoldim. Majlisning natijasini kutib o'tirishgan bo'lsa kerak. Ikkovlarining orasidan o'ta turib, go'yo qoqilib ketgandek bo'ldim-u, tirsagim bilan direktorning biqiniga turtdim. Bechoraning ko'zlari olayib ketdi.

— Ey, to'xta! — dedi ingrab.

— Shikoyat daftarining ikkovi ham bufetchida, bittasiga maqto'v, bittasiga shikoyat yoziladi. — shunday deb baqaloqning qorniga ham bir turtdim. Keyin raport bergani borayotgan militsionerga o'xshab tap-tup qadam tashlagancha tashqariga chiqib ketdim.

Yotoqxonamga bordim-u, bari bir, yuragim siqilib o'tira olmadim. Buvijonim shaftoli qoqi sotib, yig'ib yurgan puliga maktabni bitirishim munosabati bilan kostyum-shim olib bergan edi. O'shani kiydim-da, tashqariga chiqdim. Negadir

ovqat ham yegim yo'q. Kinoga jo'nadim. Qiziq, bu yerda ham g'ashligim tarqamadi. O'zi men juda g'alatiman. Bir xil paytlarda dunyoga sig'may ketaman, to'xtamay yurgim yoki ashula aytgim kelaveradi. Shaharda, o'zingizdan qolar gap yo'q, ashula aytib bo'lmaydi. Qishloqda bo'lsa. boshqa gap, kaftingni og'zingga likopcha qilib bir-ikki baqirib yuborsang g'ashliging tarqaydi- ketadi.

Uyqum kelguncha ko'chalarda tentirab yurdim. Zokirni esladim. Fermada molboqar bo'lib ishlayapti u. Ishqilib, dalada uxlab qolib mollarni yo'qotib qo'ymasa, degan fikr o'tdi boshimdan. Mirobiddinxo'ja-chi. qarang-a, shu ham ishini o'nglab ketdi, politexnika institutida o'qiyapti.

Bir mahal qorong'i ko'chadan o'tib borayotgan edim, jarlik tomondan qiz bolaning: «Yordam, yordam bering!» degan qichqirishi eshitilgandek bo'ldi. Beixtiyor o'sha tomonga yugurdim. Lekin ovoz qayerdan chiqdi ekan?

— Voy, voydod! — bu gal ovoz chinorning orqasidan chiqdi, to'rt hatlab yetib bordim. Obbo', nomardlar-ey! To'rt barzangi yigit nozikkina bir qizni o'rtaga olib turishibdi. Mana endi, mulla Hoshim, o'zingni ko'rsatishing kerak. Qo'rqma, chekinma! Butun ayblaringni yuvadigan payt keldi. Ha, sening ham kimligingni bilib qo'yishsin. Sen poraxo'r emas, balki jasoratli militsionersan. Bugun sen dadajoningni ham o'chini olasan. O'sha kamsuqum, kamgap, oyingdan hamisha gap eshitib yuradigan dadang ham xursand bo'ladi. Dadil bo'l:

— Nima gap? — dedim ularga yaqinlashib.

— Mana bularni qarang, — yig'ladi qiz.

— Qo'yvoringlar uni. — shunday deb qizning bilagidan tortmoqchi bo'lgan edim, qiz aksincha mening qo'limdan tortib davraga olib kirdi-da, o'zini bir chekkaga olib:

— Kostyumni yech! — deb buyurdi.

— Iye, ha! Axir o'zing dodlading-ku!

G'azabdan qaltirab ketdim. Bilmadim, bu g'azabmidi, qo'rquvmidi, bar qalay qaltirab tizzalarim bukilib ketayotganini sezdim.

— Dodlasam chopib kelaverasanmi, laqma! Kostyumni yech — yana buyurdi qiz. Bunday atrofimga qarasam, to'rt barzangilar bittasi yarim metr dan keladigan pichoq o'qtalib, davrani qisib kelyapti. Demak, qiz o'zlarining odami ekan, nayrang ishlatishgan ekan. Mushtlashsammikan. Nari borsa ikkitasiga kuchim yetadi, qolgani-chi? Hammasida yalang'ochlangan pichoq! Yo'q, nima bo'lganda ham mushtlashaman, osonlikcha taslim bo'lmayman! O'ldirib ketishsa, yana yaxshi, anovi tuhmatchilardan ham biryo'la qutulib qo'ya qolaman... Kostyumimni yechmoqchi bo'lib xiyol orqaga tashlandim-da, qarshimdagi barzangining qorniga tepdim... Yo'q, bo'lmadi, har qalay, besh kishi besh kishi ekan-da! Yerga bosib, og'zinga kir latta tiqib, yechiniirib ketishdi, bir oyog'imdagi paypog'im qolibdi, xolos.

Ha, mayli, buvijonim omon bo'lsa, shaftoli qoqi sotib yana bir kostyum olib berar... Ammo obro'chi! Shaftoli qoqi sotib, puliga obro' olib bo'lmaydi-ku!..

JINNIXONAGA TUSHIB QOLDIM

O`rnimdan turib chang-chunglarimni qoqdim-u, ketishimni ham, ketmasligimni ham bilmay serrayganim-cha turib qoldim. «Yotoqxonaga qanday yetib oldim-a?» deb o'ylardim. Yuragimni vahima bosa boshladi. Bitta tursikda shahar ko'chalarida yurib bo'lmaydi. Es-hushli odam shunday yursa hamma kuladi, jinni yursa hamma achinadi. Odamlarning kulgisiga qolgandan ko'ra o'zimni jinnilikka solib, ularda o'zimga nisbatan rahm-shafqat uyg'otganim yaxshi emasmi. Yoki dodlab o'tgan-ketganlarni yordamga chaqiraymi? Militsioner uchun bu uyat. O'zing militsioner bo'la turib, birovlariga yordam berish o'rniga shu ahvolda talanib o'tirsang. Militsiyaning sha'niga isnod keltirasan. Bordi-yu, panalab chopib qolsam-chi? Yo'q, unda hamma seni o'g'ri deb o'ylaydi. I shlab, ertalabgacha zax uyga qamab qo'yishlari hech gap emas. Yaxshisi, haligi yo'lim yo'l. O'zimni jinnilikka solib ketaveraman!

O'rta ko'chaga tushib, xuddi qizil maydondan tantanali parad bilan o'tayotgan askar boladek oyoqlarimni ko'tarib-ko'tarib tashlab, qo'llarimni qulog'imgacha silkitib jadal ketaverdim. Mashinalar signal bersa ham parvo qilmayman. Ko'zlarimni chirt yumib olganman. Bir xil mashinalar tneni chetlab o'tishadi. Shofyorlar

— Karmisan! — deb qo'yadi ba'zan. Bir xillari: Bechora jinni bo'p qopti! — deb achinadi. Uchinchi biri bo'lsa:

— Bo'sh kelma, yigitcha! — deb kulib qo'yadi.

Bir mahal orqamdan kelgan mashina cho'zib-cho'zib ketma-kei signal berdi-da. buferini shundoqqina taqimimga qadab to'xtatdi. «Uvaz» mashinasi ekan. Biqinidagi eshigi ochilib, ikki militsioner ketma-ket tushib keldi. Biri haddan tashqari novcha, oriq. Ikkinchisi haddan tashqari pakana, semiz. Xuddi qiziqchilik uchun birga yurishganga o'xshaydi.

- Yo'l bo'lsin, grajdanin? - deb so'radi novchasi. Qovun sayliga, - dedim orqamga qaramaslikka harakat qilib.

— A?! — dedi pakanasi.

— Dushman qo'shinlari parokanda bo'lib qochmoqda, olg'a! - deb yo'limda davom etdim.

— To'xtang! — novchasi bilagimdan ushladi.

— Tegmang, portlab ketaman, bombaman! — deb qo'ydim.

Pakanasi sherigining etagidan tortib «qip-qizil jinniku, nima qilasan, qo'ysang-chi», dedi. Novchasi: «Senda rahm-shafqat degan narsa bormi, bechorani mashina urib ketsa nima bo'ladi. Qara, yoshgina yigitcha ekan, xuddi mening ukamga o'xshaydi... Ehtimol do'xtiri axtarib yurgandir», dedi. Pakanasi: Xizmatdan kechikyapmiz axir», dedi. Novchasi: «Yo'q, men bu sho'rlikni shunday tashlab ketolmayman, vijdonim yo'l qo'ymaydi», deb oyog'i ham uzun emasmi, ikki qadam tashlab nienga yetib oldi.

— Uka,otingiz nima? — Shunday bir mehribon ohangda so'radiki. Hoshim deb yuborishimga sal qoldi. Darrov o'zimni qo'lga oldim-u, yana pala-partish javob qaytara boshladim:

— Otim — Napolyon!

— Yaxshi, yaxshi! Familiyangiz?

— Bonapart.

— Yaxshi, yaxshi! Ana, tanishib ham oldik, shu kelishda janobi oliylari qayoqqa kelyaptilar?

— Yevropani zabt etgani.

— Ofarin, ofarin!

Yo'q, ortiq chiday olmadim. O'zimni qancha jinnilikka solib aljizam, militsioner shuncha rahmdillik ko'rsatyapti. Oq ko'ngil odamni aldash qo'limdan kelmas ekan. Yurishdan to'xtab novcha militsionerga o'girildim. Keyin ikkovimizning o'rtamizda mana bunday suhbat bo'lib o'tdi:

— Kechirasiz/ o'rtoq serjant, men jinni emasman.

— Men ham sizni jinni deyayotganim yo'q, grajdanin.

— Unda sizdan bir iltimosim bor.

— Bajonidil.

— Agar malol kelmasa, mashinanyizda meni yotoqxonamga eltib qo'ysangiz. Shu ahvolda yurish uyat.

— To'g'ri aytasiz. Juda uyat. Qani, mashinaga marhamat. Novcha militsioner. Negadir, mashinaga chiqishimga yordamlashib ham yubordi. So'ngra o'rtog'i ikkovi ikki yonim-ga jipsroq o'tirib olishdi.

— Qani, hayda, buyruq berdi pakana militsioner shofyorga.

— Qayoqqa hayday? — so'radi shofyor.

Ruhiy kasallar shifoxonasiga, tushuntirdi novcha militsioner.

— Jinnixonagami?! sapchib o'rnimdan turmoqchi bo'lgan edim, militsionerlar kuchli qo'llari bilan pastga bosishdi, xuddi mixlab qo'yilgandek, o'rnimdan qo'zg'alolmay qoldim.

— Tashvishlanmang, uka. — mehribon, shu bilan birga yupatuvchi ohangda dedi novcha militsioner. — o'z uyingizga eltib qo'yamiz. Xo'sh, uylari qaysi tomonda?

— Militsionerlar yotoqxonasida turaman. — deb tushuntirmoqchi bo'ldim.

— Yana boshlandi... — Gapimni bo'lib dedi pakana militsioner.

— Ishonmayapsizlar-a? Ochig'ini aytsam, men ham militsiyada xizmat qilaman. Starshiy serjant Hoslumjon Ro'ziyev bo'laman.

— Ehtimol polkovnikdirlsiz? — kulib dedi pakana militsioner. Men ham hazilga-hazil bilan javob qaytardim:

— Chindan ham yaqinda polkovnik bo'lmoqchiman. Shundan so'ng jinni emasligimni isbotlash uchun ko'p harakat qildim. Birga ishlaydigan militsiya xodimlari, boshlig'im o'rtoq Otajonovning nomini tilga oldim. Lekin, nima sababdan ko'chada bitta tursikda ketayotganligimni aytmadim. Qo'rqqoq degan nom olishdan or qildim.

— Bugun chiqqanmidingiz? — yana haligidek yumshoq bir ohangda so'radi novchasi.

— Qayoqdan?

— Shu kasalxonadan-da.

- Men, kechirasiz, soppa-sog'man deyapman. Faqat...

— Nima faqat?

— Faqat o'g'rilariga uchrab qoldim: xoh ishoning, xoh ishonmang, gapning ochig'i shu: ular meni yechintirib ketishdi.

— Qo'rqmang. Men davolovchi vrachingizga yotig'i bilan tushuntiraman. Axir siz bezorilik qilganingiz yo'q, to'polon ko'tarib, birovlarining oynasini sindirganingiz yo'q. Shunchaki shaharni aylangani, tomosha qilgani chiqqansiz. Shunday emasmi?

— Aslida shunday edi, shaharni aylangani chiquvdim.

— Ana endi o'zingizga keldingiz uka.

— Lekin men jinni emasman.

— Men ham sizni jinni deyayotganim yo'q. Soppa-sog'siz.

— Sog' bo'lsam qo'yvoringlar, axir!

— Baqirma! - jerkib berdi chap tomonimda mudrab ketayotgan pakana militsioner.

Ish rasvo bo'ldi. O'zimga-o'zim qildim. Uyi kuygan yolg'onchining o'zginasi bo'lib qoldim. Siz o'qigansizmi yo'qmi, lekin men to'rtinchi sinfdagiligimda bir she'r o'qigan edim. So'zlari esimda yo'g'-u, lekin mazmuni taxminan mana bunday. Bir odam qo'ni-qo'shnilarining o'ziga bo'lgan sadoqatini sinab ko'rmoqchi bo'lib, uyiga o't tushmagan bo'lsa ham, «o't tushdi, yordam beringlar», deb dodlabdi. Qo'ni-qo'shnilar to'planib kelishsa, o't yo'q. Nega dodlading, deb so'rashsa, uy egasi «hazillashdim», debdi. Qo'ni-qo'shnilar xafa bo'lib tarqalishibdi. Ertasiga haligi odamning uyiga chindan ham o't tushibdi. Tomga chiqib shu dodlarmish, shu dodlarmish, qani endi birov yordamga kelsa. «Yana aldayapti bizni», deb hech kim loaqal uyidan ham chiqmabdi. Yolg'onchining uyi kuyib kul bo'libdi. Men ham hozir o'sha yolg'onchining ahvoliga tushib qoldim.

O'zimni ming kuyga solmay, bari bir ishonishmaydi endi. Hoshimjon Ro'ziyev— jinni tamom-vassalom! Bo'lar ishbo'ldi. Xo'sh, yana bir-ikki soat jinni bo'lsak nima bo'пти dedim-da, yana har xil qiliqlar ko'rsata boshladim. Maqsadim ularni g'aflatda qoldirib, darvoza oldida mashinadan tushayotganda qo'llaridan chiqib qochish.

— O'yinga tushib beraymi? — deb so'radim.

— Iye, hali o'yinga tushishni ham bilasizmi?

— Andijon polkasini qiyib yuboraman.

— Hozircha qo'ya turing. Keyin o'zimiz alohida kelamiz. Mana, uyingizga ham kelib qoldik.

Mashina darvoza oldida to'xtadi. Darvozaning tepasiga katta-katta harflar bilan: «Shahar ruhiy kasallar shifoxonasi» deb yozib, ikki tomoniga lampochka osib yoritib ham qo'yishibdi. Darvozaning qanotlari ovozsiz ochilib, mashina ichkari kirdi.

Novcha militsioner ancha mahal yo'q bo'lib ketdi. Nihoyat, pastakkina uydan oq xalat kiygan bir ayol bilan chiqib kelishdi. Mashinadan tushirishayotganda:

— Voy oyog'im! — deb qichqirdim.

— Nima boldi?

— Bosib oldingiz — pakana militsioner beixtiyor yerga engashdi. Bir siltanib qo'lidan chiqdim-u, o'zimni qorong'ilikka urdim. Bir soat chamasi berkinmachoq o'ynadik. Kasalxonaning joyi bir gektarcha keladigan bog' ekan, daraxtzor orasida rosa quvlashdik. Uchovlariga-ku tutqich bermasdim-a, ammo ko'pchilik bo'lib ketishdi-da. Yana ikkita vrach, ikkita qorovul, beshta o'zimga o'xshagan jinni qo'shildi. Ayniqsa, jinnilarning bittasi — men bilan tengquri xuddi tozi itdek

chopog'on ekan. Chopganda ham uloqni yoppa qilgan chavandozdek «He-he-hee!» deb qiyqirib chopadi deng. Ana shunisidan hech qutulolmay, oxiri qo'lga tushdim. Ikki qo'limni orqamga qayirib, qabulxonaga olib kirishdi. To'rt kishu qo'l-oyog'imdan bosib turdi. Katta singlim Oyshaxondek keladigan, ikki beti tarang olmadek qip-qizil bir qizcha yumshoq joyimga ukol qilgandi, butun vujudim jimirlashib ketdi-yu, to'satdan uxlab qoldim.

QANOTLI ODAMLAR

Ertasiga uyg'ondimmi, indinisiga uyg'ondimmi, ehtimol bir haftadan so'ng uyg'ongandirman, bunisini aniq aytolmayman-u, harqalay, tong pallasida uyg'ondim, yig'i-sig'i, dodvoy, shovqin-surondan uyg'onib ketdim. Uyg'ondim-u, dastlab qayerda yotganimni bilib olish maqsadida atrofimga nazar tashladim: xonani xuddi tong g'ira-shirasiga o'xshab ketadigan ko'kimtir nur yoritib turibdi. Meniki bilan to'rt karavot bor, sheriklarim uxlab yotishibdi. Bir kishi xona o'rtasida osmonga tikilgancha qotib qolibdi. Xonaning devorlariga chiroyli suratlar solingan, bittasida dengiz sohili tasvirlangan. Dengiz suvi to'lqinlanib qirg'oqqa uryapti. Qirg'oq bo'yida yam-yashil archalar gurkirab o'sib turibdi. Ko'm-ko'k osmonda qushlar charx urib uchadi... Boshqa bir rasmda ikki tog' orasidagi keng vodiy tasvirlangan, yo'q, vodiy emas, poyonsiz lolazor! Lolalar qiyg'os ochilgan. tog' ortidan endigina ko'tarilib kelayotgan quyosh lolalarga qizil nur to'kyapti, butun vodiy alvon nur ichida, yal-yal yonayotgandek. O'n-o'n bir yoshlardagi bir qizcha lola terib yuribdi. Negadir shu paytda yuragimga shodlik, quvonch to'lgandek bo'ldi. O'sha qizchaga o'xshab lolazor oralab chopqillab ketgim kelib qoldi. «Bu yer o'zi jinnixonami yoki kurortmi?» degan fikr o'tdi boshimdan.

Haligi odam xona o'rtasida hamon qotib turibdi, nazarimda xurrak ham otayotganga o'xshaydi.

Tashqarida shovqin-suron yana kuchaydi. Oppoq choyshabga o'ralib o'sha yoqqa oshiqdim. Katta chinor daraxti ostida besh-olti kishi cho'zilib yotibdi, chinorning baland-past shoxlarida ham to'rt-besh kishi — birovi ko'ylagidan, birovi ishtonidan osilib qolgan. Do'xtirlar har tomonga yugurgan, hamshiralar shoshgan, kimdir chinorga narvon tirayapti.

— Voy,siz uyg'ondingizmi?— dedi orqamdan kimdir. O'girilib qaradim, — menga ukol qilgan hamshira qiz kulib turibdi.

— Uyg'ondim, —dedim men ham kulishga harakat qilib.

— O'zingizni yaxshi sezyapsizmi?

— Otdekman. Ko'p uxladimmi?

— Ikki sutka, xolos.

— Rosa maza qilibman-da... Bu yerda nima bo'lyapti o'zi?

— So'ramang, fojia yuz berdi. — yig'lamsirab dedi qiz.

— Yuring, palataga kiramiz. Katta do'xtirlar ko'rsa ikkovimizni ham urishib berishadi.

— Yo'q, avval bilaylik, nima bo'lyapti o'zi?

— O'zim ham bilmayman hali, qani, yuring tezroq.

Bu voqeaning tafsilotini ertasiga bildim. Men yotgan palaladan to'rt xona narida o'n kishilik yana bir palata bor ekan, rejimi biznikiga qaraganda qattiqroq ekan. U yerdagi kishilarning bir xillari ikki yil, bir xillari uch yildan buyon shu yerda davolanishar ekan. Oxiri qochib ketmoqchi bo'lishibdi. Tolib aka degan odam qochish rejasini puxtalab tuzib chiqibdi. Qanot chiqarib uchib ketamiz, to'ppa-to'g'ri oyga borib qo'nib, u yerda magazin ochib, faqat teshikkulcha bilan savdo qilamiz, debdi. Ular kim o'ziga oq choyshabdan qanot, adyoldan qirqib uzun-qisqa dum yasabdi. Yotish oldidan Tolib aka tayyorgarlikni tekshirib, osmonda yorug' yulduz ko'rinishi bilan, uni mo'ljalga olib parvoz qilamiz, deb tayinlabdi. Navbatchi vrach uxlagach, sharpasiz daraxtga chiqib, yorug' yulduz ko'rinishini poylab o'tirishibdi. Nihoyat yulduz ham ko'rinibdi.

— Parvoz! — deb qichqirib komanda beribdi Tolib aka. Yettitasi shaloplab yerga tushibdi, uchasi daraxtga ilinib qolibdi. Xayriyatki, chinor osti, vodoprovodning suvi toshib, uch-to'rt kundan buyon loy bo'lib yotgan ekan, hech biri o'lmabdi.

Hali nima deytotgan edim, ha, hamshira palataga turing deb qistadi, deytotgan edim. shekilli. Shunday qilib hamshira meni palataga qaytarib olib kirib ketdi. Xonamga kirayotganimizda qulog'imga pichirlab:

— Bu odam tikka turib uxlaydi, deb qo'ydi.

— Nega? - dedim men ham shivirlab.

— Yotsa og'ziga ilon kirib ketarmish... Qorningiz ham ochgandir?

— Ochganda qandoq.

— Menda ozgina patir bor yeysizmi?

— Agar bir piyola choy ham bo'lsa... — dedim tortinibroq. Qiz hozir dedi-yu. chiqib ketdi. Xiyol o'tmay menga kiyim-bosh keltirdi-da. «kiyinib, orqamdan yuring» deb buyurdi. Hamshiralarxonasiga o'tdik. Non, bosh barmoqdan sal kattaroq termosda choy keltirdi. Bitta kichikroq piyolachadek keladigan apelsin bilan ikkita qurtlab qolgan shokolad ham uzatdi. O'ziyam ochqab qolgan ekanman. ko'z yumib ochguncha berganlarini tushirib bo'ldim. Qiz nariroqda zimdan meni kuzatib o'tirardi. Men bir pas gaplashmoqchi edim, ammo u ko'nmay, hali turadigan vaqtingiz bo'lgani yo'q, o'ringizga kirib yoting, deb iltimos qildi. O'rnimga kirib yotdim. Haligi odam hamon haykaldek qotib turibdi, oyog'i tolmadimikan? Bechoraga juda qiyin ekan, bordi-yu, yiqilib tushsa unda nima bo'ladi.

Uxlab qolibman. Tushimga avval Zokir kirdi. Ho'kiz minib mol boqib yurgan emish. Ho'kizning usti shunaqangi keng emishki, men bir chekkasiga sataroshxona qurmoqchi emishman. Keyin Mirobiddinxo'jani ham ko'rdim. Boshiga o'ttiz chelak suv ketadigan xum kiyib olibdi. Nega bunday qilding desam, bolalar boshimga uraverib rosa qiynab yuborishdi, xum kiysam urisholmaydi deydi. Oyijonimni ham ko'ribman. Meni rosa kutibdi-da, oxiri, men boravermagach, shu men yotgan kasalxonaga vrach bo'lib ishga kiribdi. sochlarimni silarmish, oyoqlarimni uqalarmish... — Oyi, oyijonim! — deb baqirib yubordim.

O'zimning oz ozimdan o'zim uyg'onib ketdim. Yo'q, tushim emas ekan, o'ngim. Oyoq tomonimda yelkasiga oq xalat tashlab, bosbiga chuchvara nusxa xalta kiyib olgan, aft-angori oyijonimga juda, juda ham o'xshab ketadigan bir ayol o'tiribdi.

— Oyijon! dedim uni quchoqlab olmoqchi bo'lib talpinib. Ayol sapchib o'rnidan turib ketdi. Yo'q, oyim emasga o'xshaydi. Oyim bo'lganda bunaqa qilib qochmagan bo'lardi.

— Uyg'ondingizmi, yangi mehmon? Eshik oldida turgancha qo'rqa-pisa so'radi ayol.

Men angrayib qoldim.

— Kirib yuvining, nonushta mahali bo'lib qoldi.—dedi yana ayol.

Keyin bilsam bu ayol mening davolovchi vrachim Fotima Salohiddinovna ekan. Nonushtadan so'ng kabinetiga kirganimda bildim. Onam deb yanglishmagan ekanman. Negaki onamdan ham mehribonroq muomala qildi u. Bir soat chamasi gaplashib o'tirdik. Boshqa do'xtirlarga o'xshab kasallik varaqasiga bo'lar-bo'lmas narsalami yozib, savol ustiga savol yog'dirib, boshimni ham qotirib o'tirmadi. Qayerlik ekanligim, oilamizda kimlar borligi, oyim bilan dadajonim qanaqa kasal bilan og'riganligi, ko'proq nimadan qo'rqqanim, nimani yaxshi ko'rishim — tamom, vassalom. Oxirida analiz uchun ko'rsatkich barmog'imdan uch tomchi qon, ozgina tupuk olib, miyamni suratga tushirdi.

— Lekin, opajon, meni tezroq chiqazib yuboring. Ko'rib turibsiz-ku, soppa-sog'man! — deb yolvordim.

— Men ham shu fikrdaman. Sizda hech qandav kasallik yo'qqa o'xshaydi. - ko'nglimni ko'tardi Fotima Salohiddinovna. — Bugun-erta chiqarib yuboraman.

Palataga qaytib kirib, xoh ishonang, xoh ishonmang, ajoyib bir voqeaning guvohi bo'ldim hamxonalarim kontsert qo'yishmoqda edi. Kechasi tikka turib uxlaydigan amaki, asli childirmachi bo'lganmi deyman boshidagi marg'ilon nusxa do'ppisini qo'lga olib, «Vohay bola»ga urib turibdi. Eshik tagidagi karavotda uxlaydigan qari amaki qo'llarini qisirlatib, yelkalarini uchirib, muqomlar qilib o'yinga tushyapti. Bir ko'zi sal qisiroq, o'ttizlar atrofidagi yigit alyumin qoshiq bilan karavotning poyasiga urib, baqirib ashula aytyapti:

Magazinchiga qiz berrmang, vohay bola:

Rastrati bor ekan, vohay bola!

Ochig'ini aytsam, uch-to'rt kundan buvon dili siyohlik ustiga dili siyohlik bo'laverib, yuragim qon bo'lib ketan edi, beixtiyor o'yinga qo'shilib ketdim. Pollarni lipillatib, o'yinni endi avjiga chiqarmoqchi bo'lib turgan edim, kechasi tikka turib uxlaydigan amaki:

— Qoch, ilon keldi! — deb baqirib yubordi-da, bir koridorga chiqib ketdi. Qari amaki karavotga yotib, boshini adyol bilan o'rab oldi. Ko'zi qisiq yigit o'tirgan o'rnida bir nuqtaga tikilib, xuddi sehrlangandek qotib qoldi. Shu kuyi yarim soatcha o'tirgach nihoyat menga yuzlanib:

— Oting nima? — deb so'radi.

— Hoshimjon.

— Ko'rinishingdan kasal emasga o'xshaysan.

— To'g'ri, kasalim yo'q.

— Unda nega kelding?

— Yanglishib olib kelishdi.

— Olma yeysanmi?

— Mayli.

Yigit ikkita olma olib mening karavotimga tashladi-da, engashib qulog'imga shivirlay boshladi:

— Senga ishonsam bo'ladimi?

— Bo'ladi.

— Sotqinlik qilmaysamni?

— Yo'q.

— Quloq sol bo'lmasa, — vigit gapimizni hech kim eshitmayaptimikan degandek, atrofga bir nazar tashlab oldi.

- Mana shu kasalxonani mening otam qurgan. Uylardan birining shipiga, panerning ostiga bir xalta oltin berkitgan. O'layolganda bu sirni menga aytib ketgan edi. Ana shu oltinni olish uchun yotibman bu yerda.

— Shu uydaligini qayerdan bilasiz?

— Boshqalarini qarab ko'rdim.

— Topilmadimi?

— Yo'q.

— Demak,shu uyda ekan-da?

— Shu uyda.

— Oltinni topsangiz nima qilasiz?

— Sotqinlik qilmaysanmi?

— Yo'q, dedim-ku.

— Ikkovimiz qoclib Afg'onistonga o'tib ketamiz.

— U yerda nima qilamiz?

— Yengil mashina ishlab chiqaradigan zavod quramiz.

— Yo'q, men borolmayman, — dedim uzil-kesil qilib.

— Borasan.

— Bormayman!

— Hali shunaqami!!!

Yigit shartta o'rnidan turib, yoqamga yopishib, mahkam siqa boshladi. Nafasim chiqmay xirillab qoldim. Jon achchig'ida bir silkingan edim, yoqam yirtilib, bir parcha latta yigitning qolida qoldi. Yana hezlanib kelayotgan edi, yuragini mo'ljallab kalla urdim, shilq etib karavotiga yiqildi. Yotgan joyida xonani boshiga ko'tarib kulib yubordi.

— Hazillashgan edim, jinni.

— O'zing jinni ekansan.

— Lekin. Hoshim, meni sotmaysan-a.

— Sotmayman.

— Oltinni olishga yordamlashasanmi?

— Yordamlashaman.

— Olma yeysanmi?

— Olmang boshingda qolsin! — deb xalatimni yelkamga soldim-da, koridorga chiqib ketdim.

Ammo sariq oltin jinnisi niyatiga yetolmadi. Kechqurun oblast militsiyasining jinoyat-qidiruv bo'limidan ikkita xushbichimgina leytenanl kelib, uni kiyintirib, olib chiqib ketishdi. O'n minutlardan so'ng eshik yonidagi karavotda yotadigan qari amaki ham men bilan qo'l berib xayrlashib, jo'nab ketdi.

Men kechasi bilan o'ylab o'yimga yetolmadim. Kozi qisiq yigitni militsionerlar nega olib ketishdi, nega anovi amaki ham to'satdan yo'q bo'lib qoldi, shu haqda rosa o'yladim-u, lekin, bari bir, javob topa olmadim. Bu savollarga ertasiga hamshira qiz Faridadan javob oldim. Farida negadir menga uylaridan ovqat olib kelibdi.

— Ie, nega bunday qildingiz? — deb so'radim o'zimni jindek noqulay sezib.

— O'zim, shunday... — dedi qizyerga qarab.

— Chuchvarani yaxshi ko'rishimni qayoqdan bilasiz?

— Voy, rostdan ham chuchvarani yaxshi ko'rasizmi?

— Jon-dilim chuchvara. Oyim chuchvara qiladigan kuni ertalabdan ashula boshlayman.

— Mening dadam ham chuchvarani yaxshi ko'radilar.

— Bo'lmasa qaynatam ham o'zimga o'xshar ekan-da! -« deb xonani boshimga ko'tarib huzur qilib kuldim. Farida kulmay:

— Siz shu yerlikmisiz? — deb so'radi.

— Yo`q. Farg'ona tomondanman.

— Shu yerda oqiysizmi?

— Militsiyada ishlayman.

— Palatanglar o'zi militsionerlar palatasi bo'lib qopti.

— Nega unday deysiz?

— Anavi eshikning yonidagi karavotda yotadigan Orif aka ham militsioner ekan.

— shunday deb Farida menga hamma gapni aytib berdi.

Bir ko'zi qisiq yigitning oti Olim bo'lib, mashhur jinoyatchi. ashaddiy tovlamachi ekan. Uch bor qamalib, har gal qamoqdan chiqqanda mehnat daftarchasini yangilab, xuddi qamalmagandek ish boshlayverar ekan. Oxiri u rayondagi kattakon vino zavodiga omborchi bo'lib olibdi-yu, shaykalari bilan birlashib vino deysizmi, spirtu aroqlar deysizmi, hammasini tashqariga pullayveribdi. Juda usta bo'lgani uchun betayinroq bir vrach bilan til topishib, o'zini ruhiy xasta sifatida unga ko'rsatib boribdi. Kasallik tarixiga, falon yildan buyon shu kasal bilan og'riydi, deb qayd qildirib qo'yibdi. Omborda o'g'irlangan ichimlikning qimmatini sakson ming so'mga yetganda haligi vrachning yordami bilan shu kasalxonaga joylashibdi. Bu nayrangdan militsiya xabardor ekan. G'ilay chindan ham ruhiy kasalga chalinganmi, chalingan,emasmi, u kimlar bilan muomalada bo'ladi, sheriklari qanaqa odamlar o'zi, anashularni aniqlash uchun oblast militsiya boshqarmasining xodimi Orif aka Asomov ham o'zini ruhiy kasal qilib ko'rsatib, shu kasalxonaga joylashibdi va olti oy davomida haligi kozi g'ilay jinoyatchini rosa o'rganishibdi. Sheriklarini aniqlabdi. Bir ko`zi g'ilayning oltin haqidagi gaplari sluinchaki bir aldov ekan.

— Buni kimdan eshitdingiz?— shoshilib so'radim Faridadan.

— Fotima Salohiddinovna aytdilar. — shunday deb Farida u yoq-bu yog'iga qarab oldi.

— Sizni ham shunaqangi bir ish bilan kelganga o'xshaydi deyaptilar.

— Ehtimol... — deb qo'ydim men ham mujmalroq qilib.

— Militsionerlar shunaqangi irodali bo'lishar ekan-a! Bechora Orif aka jinniligi to'g'risida shubha tug'dirmaslik uchun, men otman, deb olti oy davomida xonama-

xona to'rt oyoqlab chopib yurdilar, ba'zan kechalari kishnab, yer tepinib, hammani uyg'otib yuboradilar... Sizning ham shunaqangi irodali bo'lishingizni istardim.

— Buning uchun har kuni bir tog'ora chuchvara yeb turish kerak! deb hazillashdim Faridaga. Lekin uning javobini eshitolmadim. Nega desangiz, xuddi shupaytda palataga Fotima Salohiddinovna kirib keldi. Qo'lida tugun. «O'rtoq Ro'ziyev, kiyinib bosh vrachning xonasiga kirar ekansiz» dedi-yu, yana orqasiga qaytib chiqib ketdi u.

Shoshilib tugunni yechdim. Qiziq! Yangi kostyum-shim. Yangi ko'ylak, yangi tufli, yangi botinka, yangi do'ppi, yangi mayka, yangi paypoq — hammasi yangi.

— Voy, Hoshim aka, tinchlikmi? — hayron bo'lib so'radi Farida.

— Siz ham tez kiyining, hozir ZAGSga boramiz. — dedim jo'rttaga qovog'imni solib.

— Hazilingiz qursin! — Farida uyaldi shekilli, chopqillab tashqariga chiqib ketdi. Apil-tapil kiyinib, bosh vrachning kabinetiga yugurdim. Hoynahoy yo oyim, yo buvijonim kelgan. Bechora buvijonim-ey! Mehribon oyijonim, bekorga tushimga kirmagan ekansiz, hozir borib bag'ringizga otilaman. Yuzingizdan, ko'zlaringizdan o'paman, to'yib-to'yib hidlayman, hidingizni yaxshi ko'raman!

Bosh vrachning xonasiga kirib, to'satdan o'ti o'chgan motordek taqqa to'xtadim. Qaynoq bir hayajon vujudimga yoyildi-yu, tomirlarim lovillab yonib ketgandek bo'ldi. Yuragim urib ketdi, tomog'imga nimadir tiqilib, ko'zimga yosh keldi. Yig'lab yubordim. Qarshimda qulochini keng yozib, kulimsiragancha Salimjon aka Otajonov turardi!

— Yiglama, tentak! — dedi u men tomon yurib, — ke bir achomlashaylik. U, barakalla! Endi Sur'at akang bilan ko'rish. U sendan kechirim so'ragani keldi. Borib aytmaganida, men seni qochib ketdiga chiqarib yuraverar ekanman.

O'zimga kelib qarasam, bosh vrachning shundoqqina yonginasida iljaygancha tunov kungi novcha militsioner o'tiribdi. Ko'rishib hol-ahvol so'rashdik birgalashib kulishdik. Bir piyoladan issiq-issiq ko'k choy ham ichdik.

Nihoyat, Sur'at aka o'rnidan turdi:

— Ketdikmi? Yuragim shuv etib ketdi:

— Qayoqqa?!

— Yevropani zabt etgani! — dedi kulib Sur'at aka. Men ham o'rnimdan turdim:

— Yo'q, men endi bormayman!

— Nega? — kulimsiradi Sur'at aka. Jinnixonani zabt etganim ham vetar!

Yana kulishdik.

MEHMONGA BORDIM

Shunday qilib, mana, o'zingiz ham ko'rib turibsizki, ishlarim yana yurishdi-ketdi. Omadimni qarangki Sur'at aka vijdonli va men ta'rifini hech keltira olmaydigan darajada rahmdil bir kishi ekan. Meni jinnixonaga eltib qo'ygach, ehtimol, chindan ham o'g'ri talagandir, ehtimol chindan ham militsiya xizmatchisidir deb o'ylab, rosa uch kun o'zi bilan o'zi munozara qilibdi, va nihoyat, bugun ertalab mening boshlig'im huzuriga kirib: «Shunday-shunday yigit sizda ishlaydimi», debdi.

— Ishlaydi, — degan javob olibdi.

— O'zi sog'midi? — deb so'rabdi yana.

— Sog'likka-yu, sog' edi-ya, tinchlikmi?—degan javob bo'libdi yana. E, boringki, ishim o'z-o'zidan o'nnganib ketibdi-da.

Osma ko'prik oldiga yetganimizda Sur'at aka, o'glimni bog'chadan olmoqchiman. deb mashinadan tushib qoldi.

— O'rtoq Ro'ziyev, yana bir bora uzr so'rayman, — dedi u qo'limni siqib xayrlasharkan.

— Men esa sizga yana bir marta rahmat aytaman. — dedi Salimjon aka mening o'rnimga javob qaytarib.

— Siz chinakam miliisioner ekansiz!

Salimjon aka bilan ancha mahalgacha jim keldik. «Volga» mashinalarni quvib o'tib, silliq yo'ldan uchib boryapti. «Rostdan ham o'g'rilarga uchrab qoldingmi?»

— xuddi o'zi bilan o'zi gaplashgandek ohangda so'radi boshlig'im.

— Uchrab qoldim.

— Yechin desa yechinaverdingmi?

— Yo'q, avval mushtlashdim.

— Mushtlashib yaxshi ish qilibsan. Haqiqiy militsioner osonlikcha taslim bo'lmaydi.

— Ular besh kishi edi-da.

— Besh kishi dedingmi? — xushyor tortib qayta so'radi boshlig'im. — Oralarida ayol kishi ham bormidi.

— O'sha ayolni qutqaraman deb shu balolarga qoldim-da.

— Shu hafta ichida sen bilan ikki kishini talashdi. Ular har qalay bizning shahardan emas — gastrolga kelishganga o'xshaydi... Ha, mayli qo'lga tushib qolishar. Shofyor bola, to'ppa-to'g'ri biznikiga haydayver.

Salimjon aka boshqa gapirmadi, o'rindiqning orqa suyanchig'iga boshini qo'yib, ko'zlarini yumib oldi. Kim biladi. Nimalar haqida o'ylab ketdiykin? Haligi o'g'rilarni ushlash rejasini tuza boshladimi yoki men bilmagan boshqa narsalar xususida o'ylayaplimi, bilib bo'lmasdi.

Mashina shag'al to'kilgan torgina ko'chaga burilib, ko'rimsizgina, rangi o'chgan ko'k darvoza oldida silkinib to'xtadi. Boshlig'im ko'zini ochib, qani tush, dedi menga. So'ng shofyorga, ertalab soat yettida kelgin, yana uxlab qoldim deb bahona qilsang taloningni teshib beraman, deb hazil qildi.

Qo'ng'iroq tugmasini galma-gal olib uzoq bosdik. Nihoyat darvozaning bir tabaqasi ochilib, 45 yoshlardagi, oq lo'ppi yuzli bir ayol ko'rindi. «Sigir sog'ib o'tiruvdim, eshitmabman», dedi-da, salom berib, ko'rishish uchun yelkamga ikki qo'lini baravar tashladi.

Ichkari kirdik. Sakkiz so'tixcha keladigan hovli, hovlida bir tup ham daraxt ko'rinmaydi. Ammo ikki ming desamku, lof bo'lib ketar, har qalay bir yarim ming tup keladigan rang-barang atirgullar gurkirab o'sib yotibdi.

— Polkovnik o'rtoq Otajonovning kulbai oliy maqomi shu bo'ladi. — dedi Salimjon aka kulib.

— Lekin, gullarni rosa xillabsiz!

— Yur, avval yechinib chiqaylik, gul haqida bafurja gaplashamiz.

Shu payt qo'shni hovlidan o'rtadagi kichkinagina eshikchani sharaqlatib ochib, bir-birini itarishib, bir yo'la besh bola yugurib chiqdi. Kattasi, yetti yoshlardagi malla soch bola oldinda, eng kichigi, ikki yoshlardagi, xuddi yelim qo'g'irchoqqa o'xshab ketadigan qizcha orqada chopib kelardi. Polkovnik hammalarini galma-gal achomlab, shokolad ulashib chiqdi.

— Bahrom, sen nega kelmayapsan? — deb chaqirdi so'ngra. Cullarning orasidan yosh bolaning ovozi eshitildi.

— Mening ishtonim yo'q-ku.

— Sen hech ishtonga yolchimading-da. — kuldi Salimjon aka. — Avvalgi kuni shim olib beruvdim-ku?

— Uningizni ho'l qilib qo'ydim. Salimjon aka unga ham bitta shokolad berib yubordi.

— Qo'shnimizning bolalari, — deb tushuntirdi Salimjon aka menga. Bechoraning on bitta bolasi bor. O'zi magazinchi, ammo juda halol, pok yigit! Boshqalar bir-ikki yil magazinda ishlasa, dang'illama uchastka qurgan, mashina olgan, bosar-tusarini bilmay qoladi. Bu bo'lsa, yigirma yildan buyon magazinda-yu, bolalariga ishton olib berolmaydi!

Polkovnik o'rtoq Otajonovning kulbai oliy maqomi to'rt xonali uy va bir oynavand ravondan iborat. O'n metrcha keladigan, tramvayning vagoniga o'xshash ravonning kunga betgay tomoniga ham har xil tuvaklarda gullar qo'yilibdi. «Gul jinnisi ekan» deb o'yladim ichimda. Lekin, menga o'xshab bolalarni ham yaxshi ko'rar ekan. degan fikr ham o'tdi boshimdan. Buvijonim. bolajon odamning yuragi toza bo'ladi, shunaqa kishini uchratsang etagidan mahkam ushla, der edi. “Obdon mahkam ushlayman», deb o'yladim yana. Salimjon aka ichkaridan ola-bula shalvor kiyib. xuddi Afrika o'rmonlarida yashaydigan zebra qiyofasiga kirib chiqdi-yu:

— Boshlig'im nega meni uyiga olib keldi, deb o'ylayotgandirsan? — deb so'radi.

— To'g'ri, xuddi shunday deb o'ylab turuvdim. — dedim shoshilib.

— Yolg'iz turaman. So'qqaboshman. Uy olguningcha men bilan tura tur. Senga o'xshagan o'g'lim, juda mehribon xotinim bor edi... Yur, ularni senga korsataman. Ichkari uyda, yaltiroq stol-stullar, yaltiroq shkaflar, rang-barang vazalar qo'yilgan xonada ikki surat yonma-yon osig'lik turardi.

— Kelinoying, — dedi Salimjon aka ovozi qaltirab, — qara, xuddi o'lmagandek! Nega kechga qoldingiz, qorningiz ham ochgandir, deb so'rayotgandek. Bunisi o'g'lim — Karimjon! Hozir qamoqda.

Boshlig'imning ko'zlarida miltillab yosh tomchilari ko'rindi, ovozi bo'g'ilib gapirolmay qoldi. Shoshilib tashqariga yurdi. Men ham orqasidan ergashdim.

Tok qaychi bilan gullarning eng chiroyli ochilganlaridan qirqib kaltaligi non qutichadek keladigan dastali savatni to'ldirdi-yu, indamasdan ko'chaga chiqib ketdi. Haligi oq lo'ppi yuzli ayol katta qora patnisda bir xil qand, tandirdan yangigina uzilgan non, bug'i ko'tarilib turgan choy olib chiqib, ravonga qo'ydi-da:

— Ichib o'tiring, tortinmang. Salimjon akam qabristonga ketdilar chog'imda. Orasi yaqin... Bechoraga juda-jabr bo'ldi-da. Har kuni boradi... — deb yana iziga qaytadi.

Xotini nega o'ldi? Xo'sh, u-ku qarib qolgan bo'lsa, ajali bilan o'lgandir. O'g'li-chi, nega qamaldi ekan? Tavba militsiya polkovnigining o'g'li ham qamaladimi? Butun

shaharda uni tanimaydigan militsioner yo'q, hamma uni ustoz deb chaqiradi. Hammalari birlashib, o'g'lini qamoqdan chiqarib yuborishsa bo'lmaydimi? O'g'lini qamagan odam meni ham qamashi hech gap emas-ku! Anavi oshxonaning baxti qaro direktori yozgan shikoyat tasdiqlanib qolgan bo'lsa-ya.

— Hoshimjon, zerikib qolmadingizmi? — degan ovoz eshitildi hovlidan. Salimjon aka qaytib kelibdi, haligi g'amginligidan asar yo'q. Yuz-ko'zi charaqlab kulib turibdi. Yo'l-yo'lakay magazinga ham kirib chiqqanga o'xshaydi — savat to'la mayda-chuyda.

— Palov qilishni bilasanmi?

— Bilaman.

— Yechin bo'lmasa. Bir qo'lbola osh damlaylik. Ikkovlashib oshga unnab ketdik. Zirvakni pishirgach, boshlig'im, tarelkada ozgina go'shtdan olib kel, deb buyurdi. O'zi haligi savatchadan bitta konyak chiqardi.

— Ichasanmi?

— Yo'q, og'zinga ham olgan emasman.

— Yaxshi qilasan. og'zingga olma bu zaharni! Men ham ellik yoshimgacha og'zinga olmadim. Kevin tantanali kunlarda dilxushlik uchun uncha-muncha tatib ko'radigan bo'ldim... Xo'p mayli, o'lim boimasin! Bay-bay-bay, buncha badxo'r-a, bu! Shuni pulga olib ichamiz-a... Rahmatli kelinoyingning menga qilgan yaxshiliklaridan bittasi shu bo'ldiki, meni ichkilikdan saqladi. Mana endi, meni yetimcha qilib tashlab ketdi. Go'ring to'la nur bo'lgur, ajoyib ayol edi!.. Ke, tag'in bir ichay, bunisi sen uchun, militsiyada unib-o'sishing polkovnik bo'lishing uchun ichaman.

— Kelinoyimning vafot etganlariga qancha bo'ldi.

— Bir yilcha bo'ldi, o'g'lim.

— Karim akam nega qamaldilar?

— Aytaman, hammasini aytaman. Aytsam dardim yengillashadi. Ob-bo". Hoshimjon-ey, nechaga kirding?

— O'n sakkizga.

— Karim yigirmaga kirdi hozir. O'zinga o'xshagan paxlavon, zabardast yigit bo'luvdi. Yelkalari keng, ko'kragi irg'ib chiqqan, xipcha bel... bor, qozonning o'tini tortib qo'y. Barakalla! Ichasanmi?

— Yo'q.

— Ichma bu zaharni! Men ham. hali aytdim-ku ellik yoshimgacha yaqiniga yo'lamadim... Karimni o'zim qamadim. Kelinoying uni deb o'lib ketdi. Demak, u bechoraning o'limiga ham men sababchi bo'ldim. Farishtadek beozor ayol edi-ya! Tabiatimdagi yumshoqlik, rahmdillik o'shandan yuqqan. Qattiqqo'lligim, nazarimda olamdan yuqqanga o'xshaydi... Bechora, yosh ketdi! U meni odam qiluvdi, buzilishdan, adolatsiz bo'lishdan saqlab, o'ttiz yil tarbiyaladi. Men endi odam bo'ldim deganimda u meni tashlab ketdi... Mayli, senga gapirib beraman. hammasini gapirib beraman. Gapirsam yengil tortaman.

Хурматли китобхонлар Худайберди Тўхтабоевнинг “Сариқ девнинг ўлими” номли китоби билан тўлиқ танишишни ҳоҳласангиз 2011 йил “Янги аср авлоди” нашриётидан чиқарилган ушбу номли китобни топиб ўқишингиз мумкин .